gemeente Gemert-Bakel

CONCEPT

Krachtig Gemert-Bakel

Strategische visie 2030

Voorwoord

Een Strategische visie schrijf je niet voor niets. Inwoners, ondernemers, omliggende gemeenten en partners mogen gerust weten hoe betrokken partijen en de gemeenteraad van Gemert-Bakel aankijken tegen de toekomst. Daarnaast heeft het gemeentebestuur behoefte aan een globaal kompas dat richting geeft en helderheid schept.

Gemert-Bakel heeft net als iedere gemeente in Nederland een unieke rol, functie en plaats binnen het geheel van Brabant en Nederland. Eigenzinnig en trots, Brabants, maar vooral ondernemend en cultuurhistorisch bewust.

Daaraan ontleent Gemert-Bakel haar eigen identiteit. Dat is ook duidelijk geworden tijdens de interactieve werksessies die met diverse partijen en vertegenwoordigers gehouden zijn. Gemert-Bakel wil samenwerken waar het moet, en zelfstandig opereren waar het kan. Alles mag ter discussie staan, maar het moet wel praktisch blijven. Samen initiatieven waarmaken voor een krachtige gemeente, dat is Gemert-Bakel ten voeten uit!

De afgelopen jaren is die (regionale) samenwerking de ene keer succesvoller gebleken dan de andere keer. Bij het mislukken van Peel 6.1 is de gemeente niet bij de pakken neer gaan zitten, maar heeft zij de rug gerecht en de samenwerking gezocht met de 4 andere Peelgemeenten, met als gevolg dat op verschillende domeinen successen geboekt zijn.

Met deze visie, dat een sluitstuk is van de provinciale opdracht Veerkrachtig bestuur, toont de gemeente Gemert-Bakel aan dat zij de snel veranderende wereld kan bijbenen, niet stilstaat, ambitieus is en de groeikansen ziet en pakt.

De gemeente Gemert-Bakel kiest voor een integrale aanpak op de domeinen zorg, (woning)bouw, landbouw, bedrijfsleven-beleid, onderwijs, recreatie en cultuur. Waarbij de relatie met onze buurgemeenten, ook in Noordoost Brabant en Limburg cruciaal is. In dat perspectief is de topografische ligging aan de rand van Zuidoost Brabant een plek die extra kansen biedt voor de samenwerking op al die domeinen.

Ik dank een ieder die heeft bijgedragen aan de totstandkoming van deze strategische visie. Met deze visie presenteert de gemeente Gemert-Bakel zichzelf als een zelfbewuste, realistische en zelfstandige gemeente die open staat voor samenwerking met partners en buurgemeenten en klaar is voor de opgaven van de toekomst.

Michiel van Veen
Burgemeester van Gemert-Bakel

Inhoudsopgave

1 Inleiding 4
1.1 Maatschappelijke en economische opgaven als richtsnoer 4
1.2 Een veranderende maatschappij 4
1.3 De gemeentelijke organisatie in ontwikkeling 5
1.4 Provinciaal verzoek 5
1.5 Het proces dat heeft geleid tot deze strategische visie 6
1.6 Opbouw van de strategische visie 6

2 Gemert-Bakel, een thuis voor ruim 30.000 mensen 7
2.1 Een gemeente waarin het goed wonen, werken en leven is 8
2.2 Een groeiende bevolking die vergrijst en beperkt vergroent 8
2.3 Een plattelandsgemeente met een buitengebied in ontwikkeling 9
2.4 Een sterke economie met een brede basis in een krachtige regio 9
2.5 Een centrale ligging te midden van landschap en natuur 9
2.6 Slim samenwerken – schaalgrootte zoeken waar nodig 11
2.7 Een gemeente in balans en bestuurlijk stabiel 12

3 Gemert-Bakel, kijken naar 2030 13
3.1 Wonen 13
3.1.1 Woningbouwprogramma en woonvisie 14
3.1.2 Arbeidsmigranten en statushouders 15
3.1.3 Omgevingsvisie 15
3.1.4 Natuur, landschap en leefomgeving 15
3.2 Werken 18
3.2.1 Regionale economische ontwikkeling – een Innovatiehuis van de Peel. 219
3.2.2 Lokale economische ontwikkeling – korte lijnen en duidelijke focus 19
3.2.3 Toerisme en recreatie – zichtbaar, vindbaar en aantrekkelijk om te verblijven 21
3.2.4 Werklocaties / bedrijventerreinen – ruimte voor bedrijvigheid 22
3.2.5 Centrum en kernen – economie en leefbaarheid in balans 22
3.2.6 Zorgvuldige veehouderij – transitie naar een duurzame veehouderijsector 22
3.2.7 Arbeidsmarkt en werkgelegenheid – voldoende passend werk 23
3.2.8 Mobiliteit en (digitale) bereikbaarheid – een bereikbare gemeente 23
3.3 Leven 24
3.3.1 Cultuurhistorie en identiteit (wat is de identiteit van Gemert-Bakel) 25
3.3.2 Programma sociale innovatie 26
3.3.3 Gezondheid en zorg 27
3.3.4 Sport en cultuur 28
3.3.5 Inwonerparticipatie en wijk- en dorpsgericht werken 28
3.3.6 Openbare orde, veiligheid en criminaliteit 29
3.3.7 Milieu en duurzaamheid 29

4 Gemert-Bakel, op weg naar 2030 30
4.1 Een gemeente in een netwerkende samenleving 30
4.2 Programma “Ontwikkeling naar regie- en netwerkorganisatie” 31
4.3 Slagkracht en efficiency dicht bij de inwoner 34

Literatuurlijst, Colofon 35

Bijlagenboek

1 Inleiding

Een plattelandsgemeente binnen een metropoolregio die centraal ligt tussen Eindhoven, Venlo en Nijmegen. Waar ooit het fundament is gelegd voor het coöperatief gedachtegoed door pater Van den Elsen, Elsendorp. Een plattelandsgemeente gevormd door zeven kernen, waaronder het dorp Bakel met de oudste parochie van Brabant. Een vroegere vrijstaat , de vrije heerlijkheid Gemert en twee kernen Elsendorp en de Rips die in de tijd van de ontginning van de Peel zijn ontstaan. Het gaat hier over de gemeente Gemert-Bakel en deze gemeente heeft de afgelopen maanden naar haar toekomst gekeken. Ze heeft, samen met haar inwoners, de opgaven besproken die ze richting 2030 op haar pad gaat vinden en op welke wijze die opgaven het hoofd geboden kunnen gaan worden.

1.1 Maatschappelijke en economische opgaven als richtsnoer

De Europese Unie, het Rijk en de provincie Noord-Brabant hebben maatschappelijke en economische opgaven gedefinieerd die de bevolking de komende jaren op zich af zal zien komen. Dit gaat bijvoorbeeld om opgaven op het gebied van energie, duurzaamheid, bereikbaarheid, mobiliteit, transitie, klimaat, werkgelegenheid en sociale innovatie. Deze opgaven spelen op diverse schaalniveaus en vinden ook hun weg naar de dagelijkse wereld van de gemeenschap in Gemert-Bakel. De vertaling van die opgaven naar een ambitie om **een gemeente te zijn waarin het goed wonen, werken en leven is**, is waar deze notitie zich op richt waarbij met name wordt gekeken naar de rol die de gemeentelijke organisatie in die setting kan spelen.

1.2 Een veranderende maatschappij

Nederland maakt de beweging van verzorgingsstaat naar participatie-maatschappij en hierdoor verandert de maatschappij. De wijze waarop de inwoner acteert verandert en de inwoner neemt initiatief en heeft daarbij behoefte aan een partner in die ontwikkeling. Een partner die richtinggevende kaders stelt, die inspireert en stimuleert en ook duidelijk aangeeft wat er niet mogelijk is. **De samenleving ontwikkelt zich meer en meer richting een netwerksamenleving**, waarin het individu een sterkere positie inneemt. Het is aan de gemeente om die individuen te ondersteunen en enerzijds de sterke individuen te helpen om te excelleren en anderzijds de belangen van de zwakkere individuen te behartigen.

De veranderende rol van de gemeente in die samenleving vraagt ook andere competenties en werkwijzen van ambtenaren en bestuurders.
Het slaan van de brug tussen bovenlokale ontwikkelingen en krachten (van subregionaal niveau tot aan Europees niveau) aan de ene kant en de lokale belangen en behoeftes anderzijds. In een dergelijk netwerk, betekent dit dat ambtenaren en bestuurders snel moeten kunnen reageren en faciliteren.

1.3 De gemeentelijke organisatie in ontwikkeling

Zorgen voor elkaar, met elkaar, staat hoog in het vaandel en sluit ook aan bij de grotere zelfredzaamheid die de laatste jaren van inwoners wordt verwacht. De rol van de gemeente tussen deze zelfredzame en initiatief nemende inwoners en bedrijven is daarbij niet eenvoudig te benoemen. Wel is het van belang dat de gemeente het organiserend vermogen van inwoners en bedrijven in netwerken, verenigingen en coöperaties versterkt en faciliteert. Dit houdt tevens in dat **de gemeente ruimte zal moeten bieden aan ontwikkelingen vanuit de maatschappij**, waar zij op haar beurt in participeert. Ruimte bieden, faciliteren en inbrengen van de gemeentelijke ambities in maatschappelijke ontwikkelingen waarbij de gemeente Gemert-Bakel slechts één van de spelers is, is de uitdaging waar de gemeente de komende jaren voor staat: als gemeente meebewegen in de omslag van inwonerparticipatie naar overheidsparticipatie.

1.4 Provinciaal verzoek

De provincie Noord-Brabant heeft in de Agenda van Brabant haar ambities opgetekend en zij heeft in 2012 en 2013 onderzocht in hoeverre de gemeenten in staat waren om het toenemende aantal gemeentelijke taken te vervullen en bij te dragen aan de realisatie van de Brabantse ambities. Dit heeft geleid tot een programmaplan Veerkrachtig Bestuur en in lijn met dat plan, heeft de provincie in maart 2014 **aan alle gemeenten gevraagd een strategische visie op te stellen** en duidelijk te maken wat deze visie betekent voor de organisatorische en/of bestuurlijke inrichting van de gemeente. In oktober 2014 heeft de provincie Noord-Brabant daarnaast een “Visiedocument (Veer)krachtig Bestuur gepubliceerd waarmee zij betrokken gemeenten, regionale bestuurlijke organisaties en maatschappelijke partners uitnodigt om samen op weg te gaan naar een bestuurlijke herinrichting van en voor Brabant.

Volgend op de vraag uit maart 2014 hebben Gedeputeerde Staten in mei 2016 middels een brief naar alle gemeenten in de Peel openlijk hun teleurstelling uitgesproken over de voortgang in de Peel op het vlak van “actie die is gericht op de bedoelde strategische visie”. In reactie op deze brief hebben de zes colleges van de Peelgemeenten in juli 2016 collectief een reactie gestuurd, waarin nadrukkelijk wordt ingegaan op de wijze waarop de Peelgemeenten met elkaar samenwerken. Hierin staan de subregionale opgaven beschreven, als ook de wijze waarop deze opgaven worden benaderd. Na gesprekken met de provincie Noord-Brabant, onder meer door zes burgemeesters met gedeputeerde Spierings in september 2016 is afgesproken dat elke gemeente voor 1 juli 2017 inhoudelijk reageert op de vragen die worden gesteld vanuit het programma Veerkrachtig Bestuur. De zes gemeentesecretarissen in de Peel zijn hierbij voor de eigen gemeente opdrachtnemer. Voor oplevering van de visie vindt een afstemming plaats met de burgemeesters van de Peelgemeenten. Hieruit vloeit voort dat de gemeente Gemert-Bakel voor 1 juli 2017 een visie dient op te stellen in het kader van het programma Veerkrachtig Bestuur van de provincie Noord-Brabant.

1.5 Het proces dat heeft geleid tot deze strategische visie

In een periode van zes maanden heeft Gemert-Bakel deze strategische visie vormgegeven. Op basis van de inbreng van het college, de gemeenteraad, inwoners en professionals tijdens openbare bijeenkomsten is deze visie tot stand gekomen. De openbare bijeenkomsten hebben plaatsgevonden in februari 2017 waarbij de inwoners op 14 februari en de professionals op 21 februari hun bijdrage hebben geleverd. In deze periode is de burgemeester ook op bezoek geweest bij de burgemeesters van de buurgemeenten. Gedurende de avonden zijn de aanwezigen langs meerdere wegen uitgedaagd om een visie op de toekomst van de gemeente te geven en dit heeft tot waardevolle inzichten geleid die in hoofdstuk 3 worden belicht. Een verslag van de avonden is bijgevoegd als bijlage.

8 DICHTBIJ

Foto's prikken voor de toekomst

De jeugd heeft de toekomst, het is belangrijk dat die hier kan blijven wonen

Figuur: Inwoners delen hun visie op de toekomst van Gemert-Bakel

1.6 Opbouw van de strategische visie

Om te bepalen waar je naar op weg bent, moet het startpunt bekend zijn. Dit startpunt wordt beschreven in hoofdstuk 2. Kijken we vervolgens naar de horizon in het jaar 2030, dan vinden we de nodige opgaven op ons pad. Deze opgaven worden toegelicht in hoofdstuk 3 in de vorm van een ambitie richting 2030. Deze ambities worden opgetekend langs drie lijnen: wonen, werken en leven. Hierbij zal worden ingegaan op de ambities die de gemeente heeft bepaald, tezamen met de wijze waarop deze ambities worden nagestreefd. In hoofdstuk 4 wordt tot slot een vertaling gemaakt naar wat deze ambities betekenen voor de gemeente Gemert-Bakel als organisatie en haar werkwijze.

2 Gemert-Bakel, een thuis voor ruim 30.000 mensen

De gemeente Gemert-Bakel is een gestaag groeiende gemeente met ruim 30.000 inwoners, zeven kernen en een oppervlakte van ruim 12.000 hectare. De gemeente Gemert-Bakel is ontstaan uit een gemeentelijke fusie tussen de gemeente Gemert en de gemeente Bakel en Milheeze in 1997. De gemeente heeft **van oorsprong een primair agrarisch karakter** en heeft daarmee ook direct te maken met de actuele transitie in de agrarische sector die zijn consequenties zal hebben voor de toekomst van de gemeente.

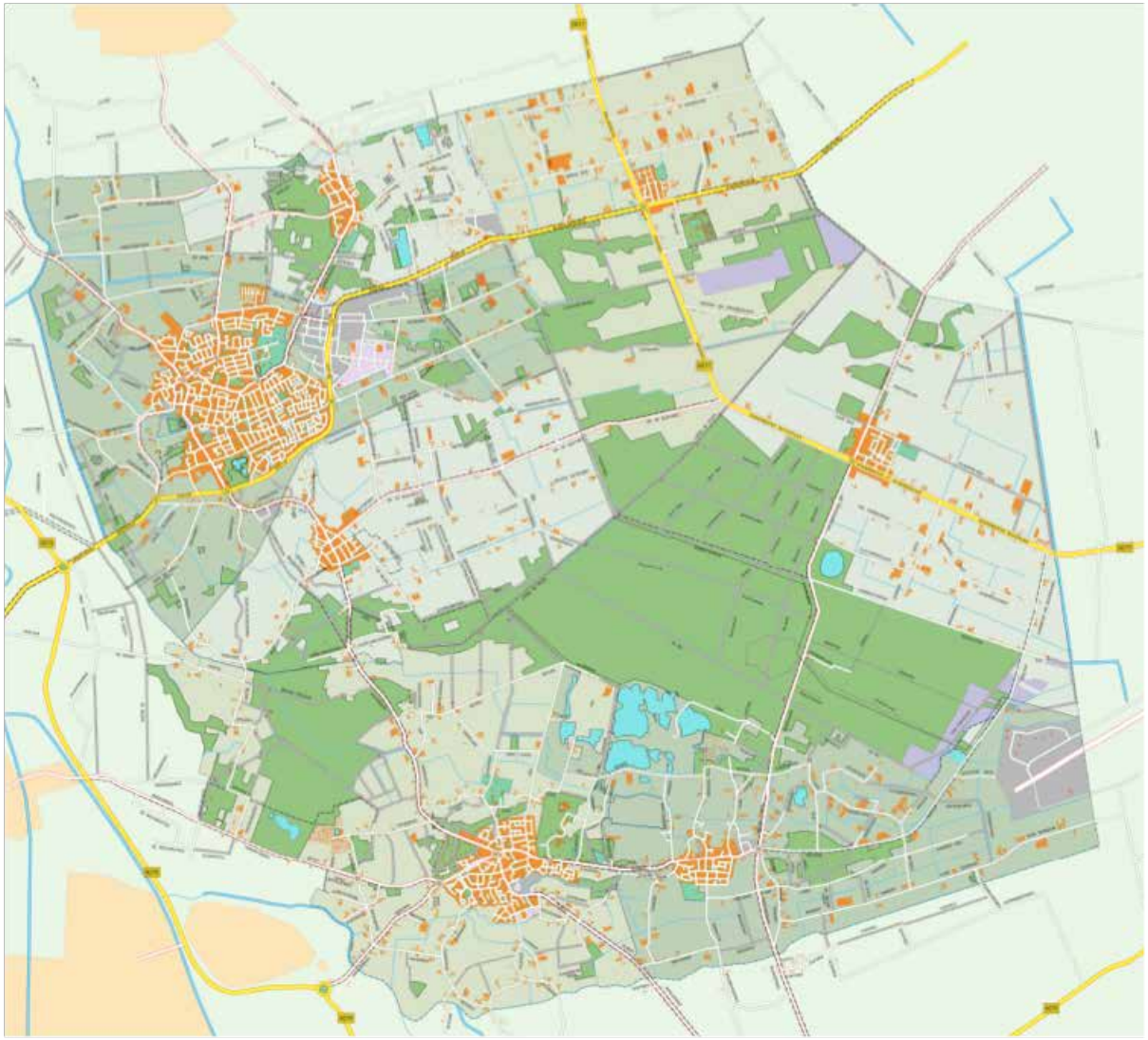

Figuur: Plattegrond van de gemeente Gemert-Bakel

2.1 Een gemeente waarin het goed wonen, werken en leven is

Een gemeente waarin het goed wonen, werken en leven is. Dat is waar de gemeente Gemert-Bakel voor staat en waar de gemeente zich voor inzet op weg naar 2030. Zij doet dit op een regisserende en ondersteunende wijze, waarbij het initiatief van de inwoner wordt gestimuleerd, gefaciliteerd en verbonden. De gemeente is er voor haar inwoners, voor de uitdagingen waar zij zich voor geplaatst zien en helpt deze oplossen zonder de menselijke maat uit het oog te verliezen. Daarnaast **zorgt de gemeente voor opschaling en bovenlokale verbinding** in gevallen waar oplossingen op gemeentelijke schaal niet voldoen of schaalvoordelen kunnen worden behaald door **strategische samenwerkingen** vorm te geven.

2.2 Een groeiende bevolking die vergrijst en beperkt vergroent

De bevolking van Gemert-Bakel groeit van iets boven de 30.000 inwoners in 2017, richting naar verwachting ruim 31.000 inwoners in 2030. Daarbij wordt verwacht dat het aantal huishoudens in diezelfde periode zal groeien van bijna 12.000 naar ruim 13.000 huishoudens met de bijbehorende woningbehoefte. De groei van de bevolking verschilt wel per leeftijdscategorie. Zo zal het aantal inwoners van 65 jaar en ouder toenemen, waar het aantal 15 tot 65 jarigen juist zal afnemen. Het aantal inwoners tot 15 jaar neemt daarnaast heel licht toe[1]. Deze **demografische ontwikkeling maakt dat er de komende jaren behoefte is aan meer woningen** en dat ook de woonbehoefte overeenkomstig zal veranderen en meer divers zal worden.

[1] Bron: www.gemert-bakel.incijfers.nl

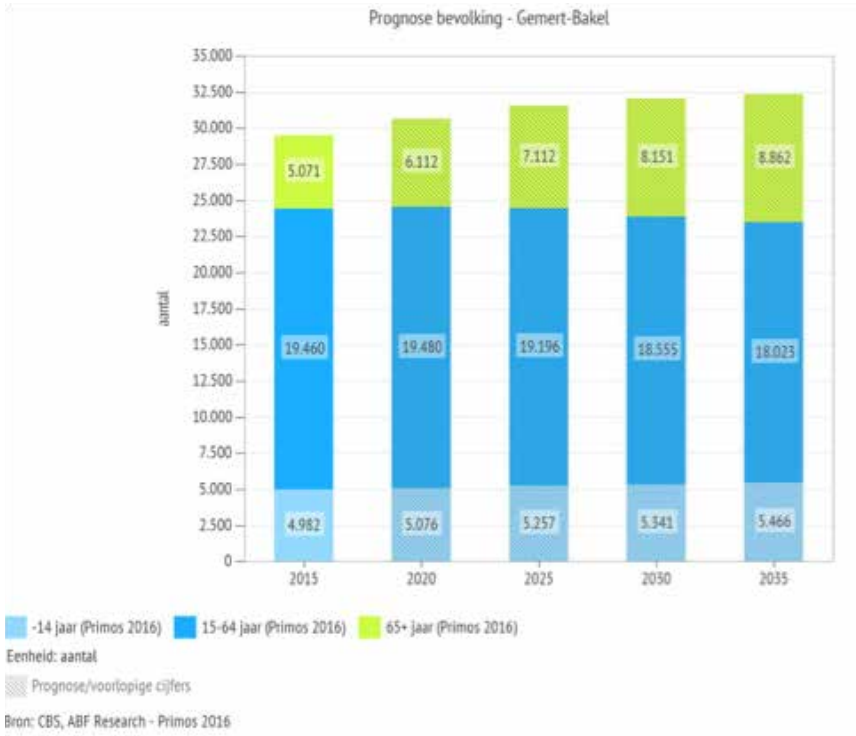

Figuur: Prognose bevolkingsontwikkeling gemeente Gemert-Bakel richting 2030 en verder

2.3 Een plattelandsgemeente met een buitengebied in ontwikkeling

De gemeente Gemert-Bakel is een plattelandsgemeente met een groot en mooi buitengebied. Een buitengebied met unieke landschappelijke, cultuurhistorische en archeologische kwaliteiten waar we trots op zijn en die het buitengebied aantrekkelijk maken om te ervaren en in te verblijven. Deze gebieden en elementen oefenen sterke invloed uit op de identiteit, het aanzicht en de belevingswaarde van het buitengebied. **De inwoners zien daarbij een sterke relatie tussen de kwaliteit van het buitengebied en de identiteit van hun gemeente.**

De Peelrandbreuk is een kenmerkend landschappelijk element in de gemeente en heeft het landschappelijk patroon van Gemert-Bakel (en de hele Peel) sterk beïnvloed. Het is hierom dat er binnen de gemeente sprake is van grote hoogteverschillen die in grote mate het landschap karakteriseren in drie landschapstypen: het beekdallandschap, het kampenlandschap met oude akkers en het Peelontginningen-landschap met hoofdzakelijk hoge en natte gronden.

2.4 Een sterke economie met een brede basis in een krachtige regio

De gemeente Gemert-Bakel en de regio de Peel hebben een historie van hard werken, inventief zijn en niet bang zijn om economische bakens te verzetten. De gemeente Gemert-Bakel is uitgegroeid tot een sterke economie in een sterke regio met een brede basis. De bedrijvigheid in de gemeente is op haar beurt verdeeld over micro-, kleine, middelgrote en grote ondernemingen met een zwaartepunt op de micro en kleine ondernemingen die sterker vertegenwoordigd zijn dan elders in de regio en in Nederland. **De gemeente Gemert-Bakel heeft 2.750 bedrijfsvestigingen, goed voor 11.000 banen.** De meeste banen komen voor binnen de detailhandel, de zorg en de industrie en de sectoren met de meeste vestigingen zijn de detailhandel, de land- en bosbouw, de bouwnijverheid en tot slot de sector advisering en onderzoek[2].

2.5 Een centrale ligging te midden van landschap en natuur

De gemeente Gemert-Bakel ligt, zoals het kaartje op de volgende pagina laat zien, centraal ten opzichte van Eindhoven, 's-Hertogenbosch, Nijmegen en Venlo. Duitsland is binnen het uur te bereiken met de auto en Gemert-Bakel maakt deel uit van de Brainport regio Eindhoven die recentelijk is erkend als mainport, zijnde één van de drie economische kerngebieden van Nederland. **Daarnaast liggen Eindhoven Airport en Airport Weeze beiden op slechts drie kwartier afstand en is er vanuit 's-Hertogenbosch een directe treinverbinding naar Schiphol beschikbaar.**

[2] Bron: "Zicht op bedrijvigheid – Clusters en ketens Gemert-Bakel in regionaal perspectief" – door: gemeente Gemert-Bakel en BKG – 2017

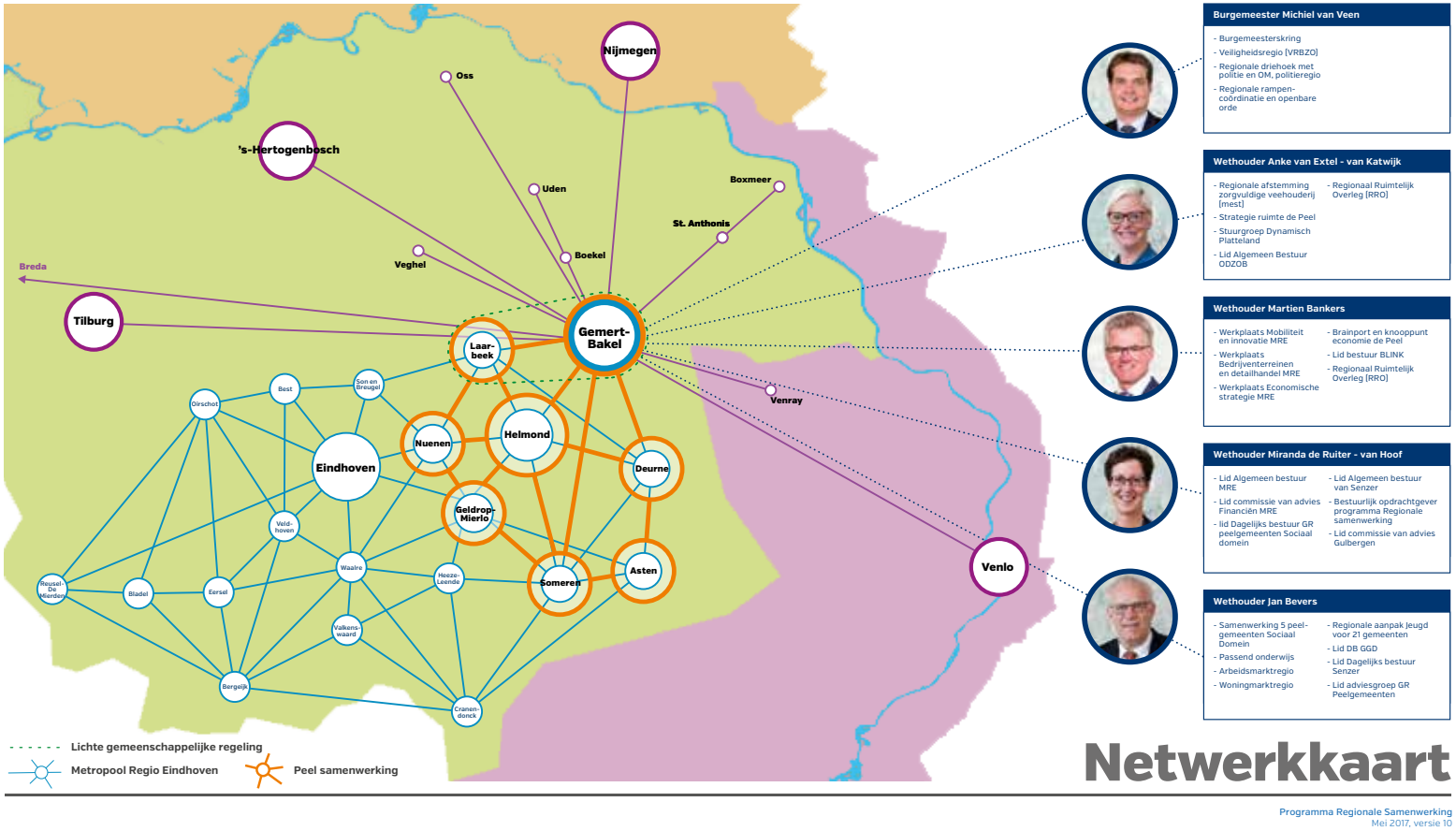

Figuur: de gemeente Gemert-Bakel in haar omgeving en haar netwerken

Centraal in de gemeente ligt een natuurgebied van maar liefst 1.000 hectare: De Stippelberg. Een natuurgebied met twee gezichten: enerzijds het natte oostelijke deel dat bestaat uit een gemengd bos met de uitstraling van een landgoed met een landhuis met statige lanen en rododendron struiken. Anderzijds, het westelijke deel met een dennenbos met talloze heuveltjes op de Milheezerbreuklijn. Deze breuklijn is overigens één van de breuklijnen die de gemeente rijk is en die gezamenlijk de Peelrandbreuk vormen.

2.6 Slim samenwerken – schaalgrootte zoeken waar nodig

De gemeente Gemert-Bakel heeft op diverse dossiers samenwerking gezocht om de vereiste schaalgrootte te bereiken om de opgaven die ze op haar pad vindt het hoofd te bieden. In onderstaand figuur zijn de samenwerkingsverbanden waar de gemeente in acteert weergegeven.

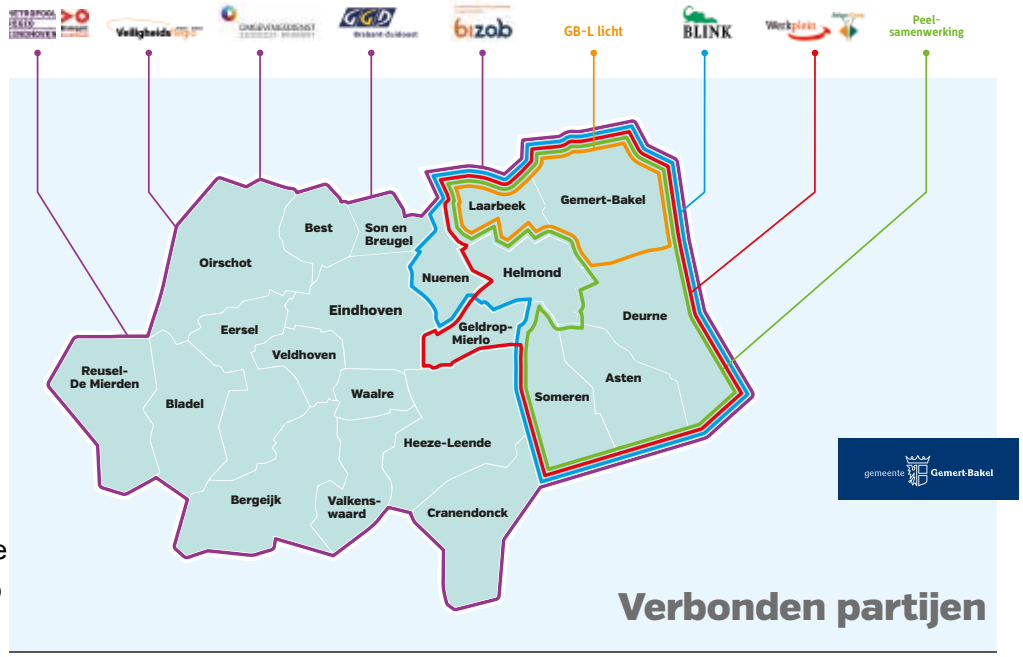

Figuur: Weergave van samenwerkingsverbanden waarin gemeente Gemert-Bakel participeert

Een groot deel van de samenwerkingsverbanden waar de gemeente Gemert-Bakel in deelneemt, zijn Gemeenschappelijke Regelingen (GR-en) op het schaalniveau van de 21 gemeenten rond Eindhoven. Dit geldt voor de Metropoolregio Eindhoven, de Veiligheidsregio Brabant Zuidoost, Omgevingsdienst Zuidoost Brabant en de GGD Brabant Zuidoost. Per 1 januari 2017 is Atlant omgevormd tot het bedrijf Senzer (was voorheen Werkplein, Werkgeversplein en Atlant Groep). GR-Senzer en de GR-samenwerking sociaal domein (WMO, BMS, Jeugd) betreft een samenwerking op sub-regionaal niveau. Daarnaast neemt de gemeente deel aan de samenwerking in BIZOB (Bureau Inkoop Zuidoost-Brabant), afvalsamenwerking Blink en wordt er gewerkt aan de totstandkoming van een samenwerking tussen Peelgemeenten, Waterschap Aa & Maas en BZW (Brabants Zeeuwse Werkgeversvereniging) om invulling te geven aan economische ontwikkeling in de Peelregio (innovatiehuis de Peel). Afhankelijk van de opgave is gekozen voor het daarvoor meest geschikte schaalniveau.

De gemeente wil gaan aansluiten bij de Gemeenschappelijke Regeling Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB) en uiterlijk per 1 januari 2018 de uitvoeringstaken op het gebied van belastingen en WOZ aan de BSOB overdragen. Hiertoe is op 4 april 2017 een principebesluit genomen. Voor de inwoners van de gemeente betekent dit dat ze een gezamenlijke aanslag ontvangen voor de gemeentelijke belastingen en waterschaps-belastingen. **Aansluiting bij BSOB is financieel gezien de beste optie.** Voor de organisatie betekent dit dat de collega's van belastingen over zullen gaan naar de BSOB.

2.7 Een gemeente in balans en bestuurlijk stabiel

De organisatie is op orde en financieel gezond. De gemeente weet als organisatie waar ze heen wil en heeft de koers bepaald in het collegeprogramma 2014-2018 en het daarop gebaseerde concernplan met uitvoering in de teamplannen. Deze plannen gelden samen met de geformuleerde resultaten als koersdocument voor de organisatie. Op basis van een reorganisatieplan dat in 2013 is uitgevoerd. Als gemeente Gemert-Bakel willen we goed presteren: waarbij we onze klanten van dienst zijn, met kwalitatief hoogwaardige producten en op een klantgerichte manier. Dit vraagt doorlopend om reflectie en verbetering. Op veel fronten zijn we al goed op weg: we hebben onze organisatie ingericht op de diensten aan de klant en de digitalisering op hoog niveau gebracht. De inwoner staat hierbij nadrukkelijk centraal. Gemert-Bakel kent een slanke organisatie die zich ontwikkelt als een regiegemeente. **Daarbij legt de gemeente de focus op verdere groei in de samenwerking met de Peelgemeenten, vanuit de gedachte: "lokaal wat kan, regionaal wat moet".**

De gemeente Gemert-Bakel heeft financieel roerige tijden doorgemaakt. In het rapport interbestuurlijk toezicht van de provincie[3] is nog aangegeven dat de gemeente op financieel gebied niet voldoet aan de gestelde eisen, **maar de gemeente heeft in 2017 haar financiën inmiddels netjes op orde en is klaar voor de toekomst.** Er komt daarmee per 1 januari 2018 een einde aan het preventief toezicht door de provincie Noord-Brabant. In de figuur hiernaast is de begroting 2017 schematisch weergegeven.

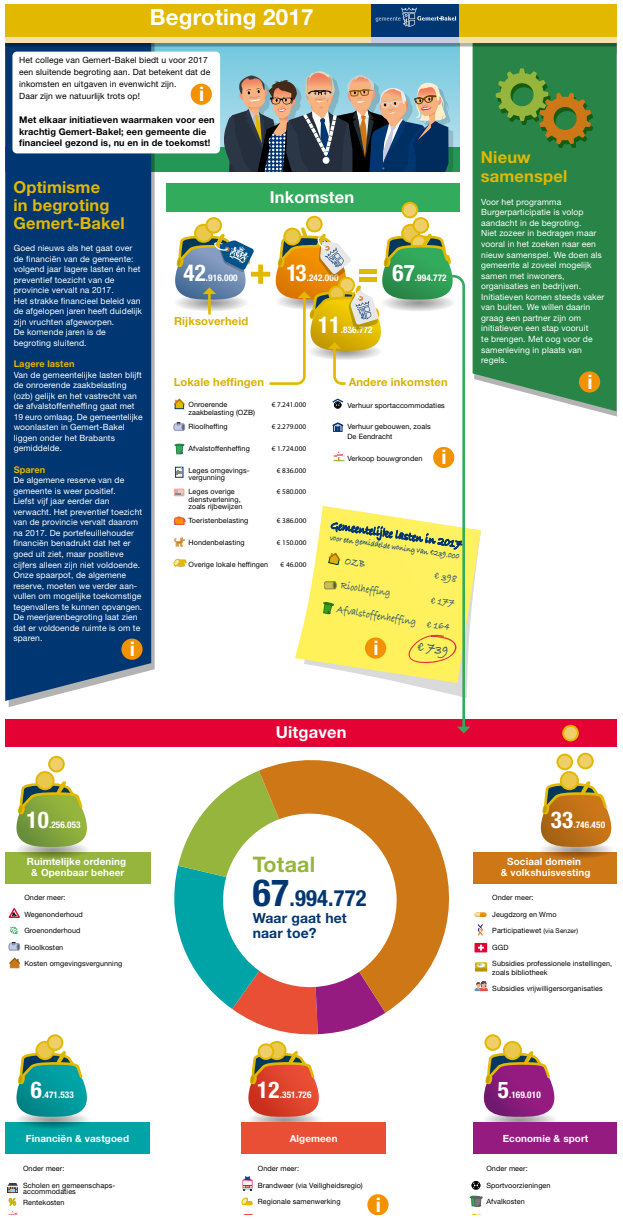

[3] Bron: rapport interbestuurlijk toezicht 2016 provincie Noord-Brabant

3 Gemert-Bakel, kijken naar 2030

De gemeente Gemert-Bakel kijkt naar 2030 en heeft samen met de bevolking bepaald welke opgaven de gemeente en haar inwoners richting die toekomst op haar pad zal vinden. Deze opgaven worden in dit hoofdstuk besproken om inzichtelijk te maken welke hordes de gemeenschap in Gemert-Bakel de komende jaren zal gaan nemen. **We doen dit vanuit de aandachtsvelden: Wonen, Werken en Leven.** Langs deze drie aandachtsvelden zal worden beschreven hoe we komen tot een gemeente waarin het goed wonen, werken en leven is.

3.1 Wonen

Een passend woonaanbod voor iedere generatie in een groene omgeving is het doel dat de gemeente nastreeft en ook benoemd in de woonvisie richting 2020[4]. Deze doelstelling wordt verder concreet gemaakt door een aantal speerpunten te benoemen zoals; voor iedere inwoner een passende en betaalbare woning beschikbaar, adequate huisvesting voor doelgroepen, een duurzame woningvoorraad en een gezonde woonomgeving. Daarnaast is de samenwerking met maatschappelijke partners van belang.

[4] Bron: "Woonvisie Gemert-Bakel 2016-2020" – door: gemeente Gemert-Bakel – 2016

Wat de inwoner aangeeft over Wonen (selectie):

"Fijn om snel 'buiten' te zijn, dat geeft een vrij gevoel. De natuur in de gemeente is erg belangrijk en daar zijn we trots op."

"In de toekomst wordt er geëxperimenteerd met ecologisch bouwen en wonen: energieneutraal en groen."

"Gemert ontwikkelt zich met een echt centrum met terrassen met levendigheid en gezelligheid. In de gemeente zijn veel evenementen, er is iets te doen en het is er gezellig."

Wat de professional aangeeft over Wonen (selectie):

"De lange wachttijden om passend te kunnen wonen voor verschillende doelgroepen worden opgelost door toepassing van flexibele oplossingen."

“Het hebben van een sociale buurt/wijk is belangrijk en mensen helpen elkaar op basis van vrijwilligheid. Elkaar kennen in de buurt en dingen samen doen helpt tegen eenzaamheid en maakt zorgen voor elkaar eenvoudiger.”

“De kleine kernen hebben altijd ruimte voor starterswoningen en hiermee blijft de jeugd behouden. Daarnaast zijn er voldoende goedkope en geschikte huurwoningen en is het voor jongeren mogelijk om zelf te bouwen in kleine kernen. De gemeente ondersteunt de jongeren die bouwen met een starterslening en zet hen aan het denken over nieuwe ideeën en concepten.”

“Cultureel erfgoed blijft behouden want ontspanning en eerbied voor historie gaan goed samen. Het Boerenbondsmuseum groeit door en is straks nog groter.”

“Ergens wonen en ergens leven zijn met elkaar verbonden. Leven, vreugde en ontmoeten op terrassen of gedurende activiteiten in het centrum van Gemert of op festivals geven bindende kracht en energie.”

3.1.1 Woningbouwprogramma en woonvisie

De demografische ontwikkeling van de gemeente laat zien dat er de komende jaren een toename in het aantal huishoudens verwacht kan worden. Richting 2030 gaan prognoses zelfs uit van een groei van het totaal aantal huishoudens met 11%. Koppel hieraan **een vergrijzing van de bevolking** en het is duidelijk dat een diversificatie gekoppeld aan een groei van het woningaanbod één van de hoofdopgaven voor de komende jaren is. De verwachte demografische ontwikkeling van de gemeente is weergegeven in de onderstaande figuur. In de Regionale Agenda Wonen (deel A) is een opgave van 1.215 woningen voor de periode 2016-2026 bepaald. Om aan de verwachte vraag te kunnen voldoen en daarmee de groei van het aantal inwoners en huishouders op te vangen, ligt er dus nog een behoorlijke opgave voor de gemeente. Een groot aantal van deze woningen is al opgenomen in plannen, voor het andere deel worden plannen voorbereid.

De gemeente Gemert-Bakel werkt regionaal samen in de Peel en in de Metropoolregio Eindhoven als het gaat over het woningbouwprogramma. Het Peeloverleg vindt plaats met de gemeenten Helmond, Asten, Someren, Deurne, Laarbeek en Gemert-Bakel. Maar ook Heeze-Leende en Cranendonck hebben zich inmiddels aangesloten bij het periodiek overleg Wonen waar de woningbouwprogramma’s op elkaar worden afgestemd.

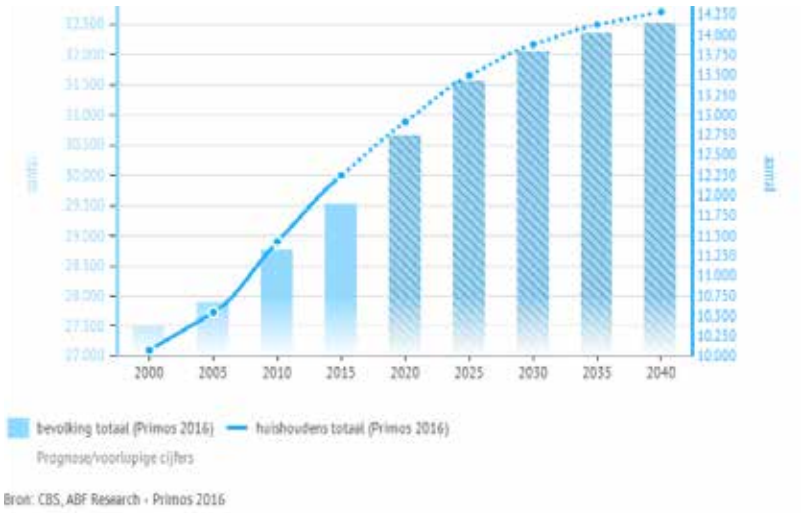

Figuur: Verwachte demografische ontwikkeling gemeente Gemert-Bakel

3.1.2 Arbeidsmigranten en statushouders

Bedrijven in de gemeente maken veelvuldig gebruiken van werknemers uit het buitenland, de arbeidsmigranten. Deze arbeidsmigranten werken met name in de agrarische sector en ook in de bouw. Ze komen bijvoorbeeld uit Polen en Portugal. Het merendeel woont en werkt tijdelijk in de gemeente, terwijl een aantal van hen zich permanent vestigt. **Het gaat om ruim 1.600 personen.**

De gemeente Gemert-Bakel heeft de taakstelling voor de huisvesting van statushouders in 2016 gehaald, ondanks dat de taakstelling fors verhoogd was. Statushouders worden door een vrijwilliger wegwijs gemaakt in hun nieuwe woonomgeving en er wordt geprobeerd hen zo snel mogelijk zelfredzaam te laten zijn. **Tevens wordt geprobeerd om statushouders snel aan het werk te helpen, dat kan een werkstage zijn, vrijwilligerswerk of een betaalde baan.** Daarnaast heeft de gemeente in 2015 gedurende een week circa 200 vluchtelingen opgevangen in de lokale sporthal. Mede door de inzet van vrijwilligers is dit voorspoedig verlopen.

3.1.3 Omgevingsvisie

Gemert-Bakel heeft een Structuurvisie+, wat betekent dat er naast ruimtelijke kaders ook sociale en economische kaders zijn meegenomen in het document. De volgende stap is het **ontwikkelen van een omgevingsvisie, waarin economische, sociale en ruimtelijke kaders gelijkwaardig verwerkt worden.** De omgevingsvisie is een document waarin de gewenste ontwikkelkansen van de gemeente worden vastgelegd. De ambities en doelstellingen die als basis dienen voor dit document zijn opgehaald tijdens verschillende bijeenkomsten. De uitkomst is afgestemd op de ambities en doelstellingen die bepaald zijn in de Peel- en Metropoolregio en door de Provincie Noord-Brabant.

Gemert-Bakel ligt in de Peel en maakt onderdeel uit van de Metropoolregio Eindhoven (MRE). Gemert-Bakel richt zich op de kansen die Mainport/ Brainport Eindhoven biedt en is bereid om op eigen wijze een bijdrage te leveren aan de ruimtelijke ontwikkelingen die deze dynamische omgeving vraagt. **Gemert-Bakel ondersteunt de versnellingsopgaven die voor de Metropoolregio benoemd zijn** en stelt samen met de andere vijf Peelgemeenten (in 2017) een Agenda Ruimte op. In de Agenda Ruimte staan de streefbeelden voor het gebied. Tevens wordt aangegeven hoe we deze samen willen bereiken. Hierin levert elke gemeente een eigen bijdrage. Voor de Peel is een Innovatiehuis in oprichting (2017) met economische en ruimtelijke projecten die nodig zijn om de Peel op de kaart te zetten mede te ondersteunen.

Gemert-Bakel kiest voor kwaliteit. Met het oog op de komst van de Omgevingswet biedt zij ruimte voor innovatie en doe-kracht voor en door inwoners. Een mooi voorbeeld is de Proeftuin voor Vrijkomende Agrarische Bebouwing (VAB) in Elsendorp. Hier zijn de eigenaren zelf aan zet om de juiste bestemming voor hun eigen locatie te bepalen én om samen, tegelijkertijd, de leefbaarheid van het dorp te versterken. Eigenaren gaan zelf op zoek naar een nieuw verdienmodel voor henzelf én voor het dorp. Hierbij kan gedacht worden aan duurzame energie, klimaatadaptatie en inspelen op kansen die recreatie kan bieden. Deze proeftuin wordt mede mogelijk gemaakt en ondersteund door de Provincie Noord-Brabant.

3.1.4 Natuur, landschap en leefomgeving

De gemeente Gemert-Bakel is een plattelandsgemeente met een groot en mooi buitengebied. **Een buitengebied met unieke landschappelijke, cultuurhistorische en archeologische kwaliteiten waar we trots op zijn** en die het buitengebied aantrekkelijk maken om te ervaren en in te verblijven. Deze gebieden en elementen oefenen sterke invloed uit op de

identiteit, het aanzicht en de belevingswaarde van het buitengebied. Van oudsher heeft de landbouw in Gemert-Bakel een belangrijke beeld dragende functie in het buitengebied en is er sprake van een sterke samenhang tussen de agrarische erven/bebouwing en het omringende landschap. De oude gehuchten kennen een sterke agrarische oorsprong en hebben veelal een sterke historische samenhang met de oude akkers.

Het huidige buitengebied toont een gemengde plattelandseconomie en kenmerkt zich door een veelheid aan functies en ontwikkelingen waardoor naast de landbouw, nieuwe functies een beeldbepalende betekenis hebben gekregen. Hierbij valt te denken aan functies zoals; natuurontwikkeling, waterberging, recreatie, wonen en kleinschalige bedrijvigheid. De ontwikkeling van de kwaliteit van het landschap staat centraal.

In de ontwikkeling van het landschap geldt in Gemert-Bakel dat kwaliteitsverbetering maatwerk is. Elk initiatief is verschillend en heeft een andere ruimtelijke invloed op de omgeving. **Het beleid is gericht op het versterken van de kwaliteit van het buitengebied** en gericht op:

- De beken en bijbehorende beekdalen te herstellen en te ontwikkelen. Waar mogelijk vindt meandering van de beken plaats en worden de omliggende gronden in het beekdal vernat. Dit wordt gedaan door waterberging en natuurontwikkeling. Gemert-Bakel werkt hiervoor nauw samen met het Waterschap Aa en Maas en de Provincie Noord-Brabant. Zo is 90% van alle beken al hersteld of zijn voor herstel ingepland zoals bijvoorbeeld de Peelse Loop en de Esperloop. Daarnaast wordt in samenwerking met de gemeente Laarbeek en de gemeente Veghel het herstel van de Snelle Loop opgepakt en gecombineerd tot gebiedsontwikkeling De Blauwe Poort.

Figuur: Beekherstel in de praktijk

- Het kleinschalige Kampenlandschap te herstellen en te versterken. Het Kampenlandschap is een dekzandrug waarop de meeste oude dorpen en gehuchten van Gemert-Bakel gelegen zijn. Dit gebeurt in Gemert-Bakel door te investeren in erfbeplanting, het verbinden van landschapselementen alsook door het koesteren en beschermen van de oude en vaak bolle akkers. Waardevolle historische bebouwing, zoals de langgevelboerderijen, wordt gerespecteerd en krijgt ruimte. Hiermee ontstaat een landschap dat zich leent voor dagelijkse ontspanning en recreatie. Het landschap is de drager voor duurzame ontwikkelingen. Hier valt nu en in de toekomst wat te zien en te beleven zoals het (Unesco) GEO-Park met de breuklijnen en wijstverschijnselen en de Peelraamstelling die via het Defensiekanaal de Pelen als parels aaneen weet te rijgen.

- Versterking van de eerste heide-ontginningen, (rond 1840) de jonge Peelontginningen en de bosrijke ontginningen. Deze versterking wordt bereikt door intensieve landbouw aan te laten sluiten op de natuur die in deze gebieden aanwezig is. Een complexe opgave die in Gemert-Bakel niet uit de weg wordt gegaan. De karakteristieken van de Peelontginningen, openheid en een rechtlijnige verkaveling, passen uitstekend bij de functionele ordening van de grootschalige (agrarische) bedrijvigheid. Het resultaat is een relatief grootschalig open landschap, met grootschalige agrarische bedrijven met erfbeplanting omgeven door bomenlanen en robuuste boscomplexen. Een groen productielandschap op basis van een gemengde plattelandseconomie met een brede diversiteit aan bedrijvigheid.

Figuur: Weergave van de Peelrandbreuk in een waterloop

Figuur: Voorbeeld van het weidse landschap met lange wegenstructuur

3.2 Werken

De economie is in beweging. Ook na de recessieperiode van ‘alle hens aan dek’ gaan de ontwikkelingen razend snel. De slimme technologie is nog maar net uit de startblokken, producten worden zelfdenkend, bedrijven werken steeds meer samen in clusters en ketens en leefgewoonten van consumenten wijzigen. **We zijn ons steeds meer bewust van de noodzaak van een circulaire economie** en de waarde van cultuur, natuur en landschap en het feit dat de lokale economie minimaal een regionale economie is geworden.

Waar de nationale en internationale economische ontwikkelingen toe leiden is moeilijk in te schatten. Wel is duidelijk, dat op lokaal en regionaal niveau bedrijven, overheden en inwoners elkaar nodig hebben om de toekomstige economische kansen te benutten. Dat vraagt van alle partijen weerbaarheid, inventiviteit en de bereidheid vanuit gedeelde belangen over de eventuele verschillen van inzicht heen te stappen.

De gemeente Gemert-Bakel heeft vertrouwen in de kracht van de ondernemingen in de gemeente en in de ondernemers en inwoners, die de bedrijven een persoonlijke gezicht geven. **In het collegeprogramma is voor de economische samenwerking dan ook een ruime plaats ingebouwd en een duidelijke ambitie uitgesproken.**

Wat de inwoner aangeeft over Werken (selectie):

“Gemert-Bakel moet goed ontsloten zijn voor wegverkeer, middels openbaar vervoer en via fietspaden. Daarnaast zijn er in de toekomst ook andere vormen van vervoer en rijden we niet meer in een eigen auto.”

“Toerisme mag weer gepromoot worden. Hier liggen kansen!”

“Het winkelniveau in het centrum wordt op peil gehouden in de toekomst en er is ruimte voor bedrijven, liefst een bedrijventerrein in iedere kern.”

“Ondernemers werken samen, weten elkaar te vinden en bundelen hun krachten.”

Wat de professional aangeeft over Werken:

“Bereikbaarheid is belangrijk, meer asfalt (snelweg) is niet per definitie nodig, maar kan een oplossing zijn. Daarnaast moet je eenvoudig vanuit de kleine kernen kunnen gaan werken (goede ontsluiting).”

“De werkgelegenheid in de landbouw vraagt aandacht. Het stoppen of verplaatsen van (agrarische) bedrijven levert daarnaast ruimte voor natuur én voor nieuwe bedrijvigheid.”

“Benut de kansen die de Brainport regio de gemeente biedt.”

“Recreatie is een kans en een nieuwe markt in deze groene omgeving.”

“Werk is een bezigheid voor iedereen en is belangrijk. Ook voor senioren!”

“In de toekomst hebben creatieve en innovatieve bedrijven een positieve weerslag.”

3.2.1 Regionale economische ontwikkeling – een Innovatiehuis van de Peel.

Door de zes Peelgemeenten wordt een sterk urgentiegevoel ervaren voor "samen zelf doen" en om gezamenlijk als sub-regio eenzelfde koers te varen. Dit is ontstaan vanuit een gezamenlijke inhoudelijke behoefte, waarbij de structuur ondersteunend en volgend is. De Peel onderkent de waarde van de sub-regionale samenwerking en afstemming in de vertaling van de opgaven die op provinciaal en rijksniveau worden gedefinieerd. Gemert-Bakel heeft sinds 2015 een voortrekkersrol gekozen in dit proces. Om hier als Peelregio een inhoudelijke koers in te bepalen, is er vervolgens eind 2015 en begin 2016 door een "Coalitie van Doeners" bestaande uit sleutelfiguren uit de Peel, gewerkt aan een stip op de horizon en deze stip is in de figuur op de volgende pagina weergegeven[5].

[5] Bron: "De Peel - Focus op 2030 - de Peel maakt het in Brainport" door: Coalitie van Doeners - 2016

De koers zoals deze is bepaald door de Coalitie van Doeners en is omarmd door de Colleges van B&W van de Peelgemeenten is voor de economische ontwikkeling van de Peel vervolgens verder uitgewerkt in een economische agenda voor de Peel met de titel **"De Peel maakt het in Brainport – Samen werken aan een adaptieve economie in De Peel"**. Deze economische agenda is tot stand gekomen in een proces tussen overheid en ondernemers waarbij de BZW een belangrijke verbindende rol heeft vervuld.

De speerpuntsectoren die in deze economische agenda zijn benoemd, zijn de volgende; agro & food, automotive, slimme maakindustrie, zorg en vrijetijdseconomie (leisure). Deze economische agenda is er om de inzet van de vele partijen in de Peel te bundelen richting dezelfde 'stip aan de horizon' en hen te vlechten tot een netwerk. **Een netwerk dat gezamenlijk tot een economisch slagvaardige regio leidt. Dit netwerk wordt binnenkort opgericht onder de naam 'Innovatiehuis van de Peel'.** Dit Innovatiehuis van de Peel kan naast economische opgaven, ook opgaven in het ruimtelijk domein of in het domein sociale veerkracht (leefbaarheid) oppakken indien daartoe wordt besloten.

3.2.2 Lokale economische ontwikkeling – korte lijnen en duidelijke focus

Op lokaal niveau wordt er gewerkt aan een economische agenda 2017-2020 die de ambities op Peelniveau vertaalt, verdiept en daarnaast lokale aanvullingen inbrengt op basis van de thema's toerisme en recreatie, centrum en kernen, werklocaties en buitengebied. In deze agenda staan de mijlpalen en op welke wijze we samen de economie van Gemert-Bakel willen stimuleren en verder brengen. Samen is in dit verband ook regionaal samen. **Gemert-Bakel kan en wil een belangrijke bijdrage leveren aan de economische ontwikkeling in de regio en in de provincie.** Tegelijkertijd vragen we van onze regionale business-partners steun op die onderdelen, waar we het als Gemert-Bakel niet alleen kunnen.

Dé werkplaats voor vernieuwing in Brainport
In 2030 is De Peel dé werkplaats voor vernieuwing in Brainport. Dankzij krachtig ondernemerschap en het tikkie eigenwijze en pionierende karakter van de Peellanders is onze regio geëvolueerd naar een ´Patchwork deken van Doeners´. Een hechte samenwerking van pioniers in high tech maakindustrie, agro & food, vrijetijd, automotive en zorg die ´samen zelf doen´. Met de kracht van doen - het resultaat van een diepgewortelde ´schuurtjesmentaliteit´ van klooien - zorgen we voor een innovatieboost in Brainport en daarbuiten.

Excelleren in circulaire economie
In 2030 excelleert De Peel in circulair denken en doen. Zo komen we tot toegevoegde waarde(n); zowel in de maak- als in de vermaaksindustrie. Want kringlopen sluiten en (natuurlijke) producten opwaarderen is al eeuwen een tweede natuur van de Peellanders. In 2030 bieden we oplossingen voor regionale zelfvoorziening en exporteren we de bewijzen dat dit kan wereldwijd.

Trots op PeelParels
In 2030 is De Peellander zichzelf gebleven, maar heeft zijn jasje van schroom afgeworpen. Door de PeelParels wereldwijd te zien stralen, straalt de Peellander mee. Of het nu gaat over de klokken in de Notre Dame, de Maxi-Cosi of het onderstel van de JSF. De kracht van doen, is onze trots geworden.

Open samenwerken loont
Een nieuwe houding vormt de sleutel voor verandering en tegelijk de opening van het slot om Parels aan een snoer te rijgen. Samenwerking was niet vanzelfsprekend. In 2030 ervaren de Peellanders dat een open en hechte samenwerking - tussen ondernemers onderling en met overheden, maatschappelijke organisaties en onderwijs - loont. Binnen De Peel maar zeker ook binnen Brainport. Immers de makkelijkste weg naar innovatie is een nieuwe combinatie.

Overheid faciliteert
Vanuit een gedeeld belang hebben de Peelgemeenten de ambitie samen mogelijk gemaakt. De schrale Peelgrond is vervangen door een vruchtbare voedingsbodem met een optimale infrastructuur van water, wegen, glasvezel en energie. Op een krachtige kennisinfrastructuur en door het bieden van experimenteerruimte is De Peel tot bloei gekomen. In 2030 is het er aantrekkelijk en waardevol wonen, werken en recreëren.

DE PEEL
FOCUS OP 2030

Figuur: Weergave stip aan de horizon voor de Peel en economische agenda de Peel 2016-2020

3.2.3 Toerisme en recreatie – zichtbaar, vindbaar en aantrekkelijk om te verblijven

In Gemert-Bakel waren er in 2013 en 2014 zo'n 80.000 [6] overnachtingen van toeristen en recreanten. Met negentig bedrijven en circa 1.100 banen zijn in Gemert-Bakel, na Helmond, de meeste toeristische banen van de regio. Sinds 2011 is dit aantal banen met 10% gegroeid. De meeste bedrijven behoren tot de horeca, waarvan 60% in Gemert is gevestigd. In de gemeente zijn daarnaast zeven campings (834 banen), twaalf vakantiehuizen (168 banen), twee groepsaccommodaties (209 banen), twaalf B&B's (96 banen) en vijf hotels (80 banen).

De grenzen tussen vrije tijd en werk vervagen. Het accent in vrijetijdsbesteding en vakantie komt steeds meer te liggen op persoonlijk welbevinden, zelfontplooiing, lichamelijke gezondheid en uiterlijk. De consument ontleent zijn identiteit en status steeds meer aan het vrijetijdsgedrag en de persoonlijke voorkeuren staan los van zijn sociaaleconomische kenmerken. De toerist en de recreant izijn mobieler en flexibeler geworden. Afstanden worden minder relevant en de auto is en blijft het favoriete vervoermiddel. Tegelijkertijd biedt internet de mogelijkheid nog relatief onbekende bestemmingen uit te zoeken, op attracties en prijs te vergelijken en om vervolgens kort van te voren een verblijf te boeken.

[6] Momenteel worden de overnachtingen voor 2015 en 2016 in beeld gebracht (mei 2017 gereed). Dit cijfer kan afwijken (hoger of lager).

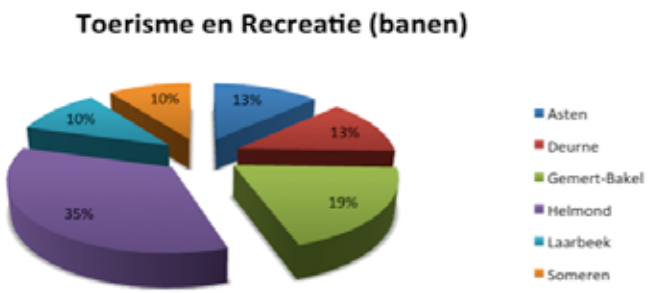

Figuur: In Gemert-Bakel is 19% van de banen een baan in de toeristische sector

De meest kansrijke doelgroep voor de ondernemers in Gemert-Bakel zijn toeristen en recreanten die behoefte hebben aan beleving in de vorm van bijvoorbeeld cultuurhistorie, rust & ruimte en bijzondere landschappen. Maar ook voor de jongere bezoeker en de zakelijke recreant heeft de gemeente veel te bieden. **Gemert-Bakel is een prima plaats om de internationale zakelijke bezoeker van Brainport te laten ontspannen,** bijvoorbeeld bij de Natuurpoort Nederheide, het Boerenbondsmuseum, op de golfbaan of in één van de vele restaurants, en (in de toekomst) Kasteel Gemert.

Rust, ruimte, historie en waardevol landschap is er in overvloed. Niet alleen door de echte stilte in de natuur, maar ook doordat bezoekers het gevoel hebben een regio met een geheel eigen identiteit te bezoeken, vol met interessante en spannende verhalen. Terwijl de grootstedelijke omgeving nabij blijft en goed bereikbaar is. Doel is het aantal overnachtingen toe te laten nemen. Het realiseren van de groei kan alleen als ondernemers en gemeente een modern toeristisch-recreatief product aanbieden én goed weten te vermarkten. Door het aanbod aan te laten sluiten op de wensen van de toerist-recreant en via de juiste (moderne) kanalen de aandacht op Gemert-Bakel te vestigen.

3.2.4 Werklocaties / bedrijventerreinen – ruimte voor bedrijvigheid

In Gemert-Bakel zijn zeven bedrijventerreinen. Er is nog ruim 23 hectare netto beschikbaar om te ontwikkelen, waarvan 23 hectare op het Smartpark in Gemert. Op Smartpark en Bolle Akker in Bakel zijn regionaal en internationaal bekende ondernemingen gevestigd. Beide terreinen hebben een regionale en provinciale functie en de andere terreinen zijn bedoeld voor lokale bedrijven. Bij het herijken van het bedrijventerreinbeleid worden de huidige en mogelijke toekomstige gebruikers actief betrokken zodat we niet alleen zicht krijgen op de inrichtingswensen van de terreinen, maar ook op de wijze waar op het beheer van de terreinen ingevuld kan worden (o.a. participatie en parkmanagement).

Figuur: Artist impression van Smartpark Gemert vanuit de lucht

3.2.5 Centrum en kernen – economie en leefbaarheid in balans

In de centra en kernen van de gemeente is de lokale economie direct tastbaar, op de markt, in de winkel, in de horeca, bij de zorginstelling of de overheid. Al die activiteiten leveren een onmisbare bijdrage aan de leefbaarheid in de centra en de kernen. Zorg, onderwijs, zakelijke dienstverlening en de overheid zijn vooral in de kernen gevestigd. De meeste winkels zijn in Gemert (72 winkels met een totaal oppervlak van 17.000 m2) en in Bakel (22 winkels met een totaal oppervlak van 3.200 m2). Verspreid over de overige vijf kernen zijn er 49 winkels met een totaal oppervlak van 13.000 m^2.

De ontwikkeling van de detailhandel in Gemert-Bakel is nauw verbonden met toerisme en recreatie, maar primair natuurlijk gericht op de inwoners van de gemeente. De effecten van de trends van de afgelopen periode zijn in Gemert-Bakel beperkt gebleken, hetgeen wijst op een weerbare sector. Mogelijk heeft de afstand tot grote winkelsteden hier ook effect op gehad. Initiatieven zoals De Nieuwe Winkelstraat en uitbreidingsplannen van meerdere ondernemers laten zien dat de ondernemers in Gemert-Bakel actief en investeringsbereid zijn.

3.2.6 Zorgvuldige veehouderij – transitie naar een duurzame veehouderijsector

Gemert-Bakel heeft ruim driehonderd agrarische bedrijven en de gemeente faciliteert het proces naar een zorgvuldige en duurzame veehouderij in het buitengebied en hierbij zijn twee aandachtsgebieden benoemd: De Rips en Elsendorp. Dit zijn voormalige Landbouw Ontwikkelingsgebieden (LOG's). **Op weg naar een zorgvuldigere veehouderij volgt de gemeente het beleid van de provincie.** Zo moeten aanvragen voldoen aan de Brabantse Zorgvuldigheidsscore en hanteert Gemert-Bakel de recent aangescherpte richtlijnen t.a.v. fijnstof en voor overbelaste gebieden.

De Rips heeft een gebiedscoördinator die het eerste aanspreekpunt is voor het dorpsoverleg en betrokken en bezorgde inwoners. Het Dorpsoverleg Elsendorp en Leefbaar Elsendorp hebben een Werkgroep Duurzaam Buitengebied opgezet met inwoners, boeren, veearts en huisarts om alle voorkomende issues op het gebied van zorgvuldige veehouderij, gezondheid en het buitengebied gezamenlijk te bespreken. De gemeente en het urgentieteam van de provincie Noord-Brabant faciliteren dit.

Verder neemt Gemert-Bakel deel aan het Werkprogramma Agrofood en Leefomgeving waarin veertien gemeenten en de ODZOB participeren. Gezamenlijk wordt er werk gemaakt van allerlei thema's die gerelateerd zijn aan het werken aan een **zorgvuldigere veehouderij** zoals mest, veehouderij en gezondheid en diverse milieu gerelateerde onderwerpen (ammoniak, fijnstof, geur, dieraantallen etc.). De raad heeft het initiatief genomen om een denktank zorgvuldige veehouderij op te richten waarbij kennisvermeerdering en afstemming rondom de complexe wet- en regelgeving het doel is.

3.2.7 Arbeidsmarkt en werkgelegenheid – voldoende passend werk

Gemert-Bakel kent 11.000 banen en 2.750 bedrijfsvestigingen.
De sterkste sectoren, kijkend naar het aantal banen, zijn de detailhandel (17%, 1.850 banen), de zorgsector (16%, 1.810 banen) en de industrie met 13% (1.440 banen) [7]. De economische ontwikkeling voor wat betreft de detailhandel, de landbouw en de industrie staan onder druk maar de zorgsector is een sterke lokale groeisector. **De werkloosheid in Gemert-Bakel ligt onder het gemiddelde terwijl de werkloosheid onder laag geschoolden juist bovengemiddeld is.** Binnen het domein van arbeidsmarkt en werkgelegenheid zijn recentelijk drie organisaties samengegaan. Werkplein Regio Helmond, Werkgeversplein Regio Helmond en de Atlant Groep vormen nu samen 'Senzer'. Deze organisatie is het werkbedrijf voor de arbeidsmarktregio Helmond-De Peel en voert de Participatiewet uit voor zeven gemeenten. Daarmee bedienen ze een regio met 250.000 inwoners en via Senzer werken ruim 2.000 mensen bij honderden bedrijven. Ook verzorgen zij inkomensondersteuning voor 5.000 bijstandscliënten en zorgen ze voor honderden mensen voor zinvolle maatschappelijke participatie. Zij zijn de verbinder tussen werkgever en werkzoekende, redenerend vanuit de P&O-vraag van de werkgever die ze verbinden aan de (arbeids-)kracht en het talent van de werkzoekende.

[7] Bron: "Zicht op bedrijvigheid – Clusters en ketens Gemert-Bakel in regionaal perspectief" – door: gemeente Gemert-Bakel en BKG – 2017

3.2.8 Mobiliteit en (digitale) bereikbaarheid – een bereikbare gemeente

De bereikbaarheid van Gemert-Bakel voor inwoners en bedrijven moet verbeterd worden. Dit geldt zowel voor de interne bereikbaarheid van Gemert-Bakel als de externe bereikbaarheid. Geconstateerd is dat de bereikbaarheid van de oostkant van de Brainport-regio (ofwel Metropoolregio Eindhoven) te wensen over laat. De afgelopen jaren is er in samenwerking met de provincie, de 21 gemeenten in de Brainport-regio en de 10 gemeenten aan de Oostkant van de Brainport-regio gewerkt aan het opzetten van een plan om de bereikbaarheid te verbeteren. Dit heeft geresulteerd in een project van de provincie, die de N279 toekomstbestendig moet maken. **Daarnaast is een bereikbaarheidsagenda vastgesteld waarin de 21 gemeenten die horen bij de Brainport-regio hebben afgesproken om een mobiliteitssysteem op te zetten waarin de reiziger centraal staat en optimaal bediend wordt** om zijn of haar reis van A naar B te kunnen maken op de manier die het beste bij hem past. Om de bereikbaarheidsagenda op te kunnen stellen, is intensief samen gewerkt met (vertegenwoordigers van) ondernemers, reizigers, kennisinstellingen en overheden. Voor het verbeteren van de interne bereikbaarheid wordt

een lokaal programma opgesteld, dat aansluit op de uitgangspunten zoals gesteld in de regio. Bij het proces om te komen tot een programma worden inwoners en bedrijven gevraagd om mee te denken en te praten.

Digitale bereikbaarheid

Naast de fysieke bereikbaarheid van de gemeente, is ook de digitale bereikbaarheid een belangrijk aandachtspunt. **Om de digitale bereikbaarheid te verbeteren heeft de gemeente samenwerking gezocht met tien andere gemeenten** (waaronder Eindhoven) om te komen tot een aanleg van glasvezel naar minimaal 8.000 potentiële aansluitingen in het buitengebied.

3.3 Leven

De inwoner uit Gemert-Bakel weet waar hij vandaan komt, en is trots op de historie die nog overal in de gemeente beleefd kan worden. Deze historie, waaronder de beginselen van het coöperatief gedachtegoed, wordt in de hedendaagse gemeenschap vertaald naar “samen zorgen voor elkaar”. Deze instelling, dit DNA, vormt de basis voor overheidsparticipatie die is ontstaan uit inwonerparticipatie in het sociaal domein en maakt van de gemeenschap in Gemert-Bakel een zelfredzame, zelfstandige gemeenschap waarin men samen voor zichzelf zorgt. In deze gemeenschap wordt samen gesport en dragen zelfredzame inwoners hun club of vereniging, waar nodig gefaciliteerd door de gemeente. Tot slot is ook de ontwikkeling van een duurzame samenleving een ambitie naar de toekomst en daarvoor vormt de gemeente de schakel tussen bovenlokale kansen en trends enerzijds en de lokale toepassing anderzijds.

Wat de inwoner aangeeft over Leven:

“Cultuurhistorie is belangrijk, vormt een bron van identiteit, een feest van herkenning van thuis en we willen markante gebouwen die getuigen van dat verleden in stand houden en herbestemmen. Het kasteel voorop, maar ook de kerken, boerderijen en andere monumentale panden die de gemeente rijk is.”

“We zorgen voor elkaar, deels met vrijwilligers en mantelzorgers, en mensen met weinig inkomen mogen niet buiten de boot vallen. We helpen elkaar bij ziekte of gebrek, maar ook bij ouderdom.”

“De jeugd heeft de toekomst en dat begint met onderwijs en dus investeren we in scholen en scholing. Daarnaast zorgen we voor ruimte om buiten te spelen en om te bewegen, voor sportvoorzieningen, voor natuuronderwijs en daar is duurzaamheid en een gezonde leefstijl een belangrijk onderdeel van.”

“Duurzaamheid wordt steeds belangrijker en is essentieel. Daarbij is de keuze voor een goede balans tussen het belang van ‘People, Planet en Profit’.”

“Inwoners kunnen samen heel wat doen en moeten daarvoor de ruimte krijgen. Voor de zelfredzame inwoners staat de gemeente in dienst van hen en is ook echt dienstbaar: een gemeente die vertrouwen heeft en geeft. Hierdoor kan inwonerparticipatie tot wasdom komen.”

Wat de professional aangeeft over Leven:

“Zorg moet laagdrempelig zijn in de toekomst. Een combinatie van samenredzaamheid en innovatie kan kansen bieden, maar de menselijke maat die met vrijwilligers kan worden ingevuld blijft belangrijk.”

“De jeugd heeft de toekomst en daarom moet de gemeente aantrekkelijk worden gemaakt voor die groep. Er is zorg voor jongeren nodig: door ontmoeting te stimuleren, te investeren in het onderwijs en (bij-)scholing, kennis en taal te delen en nieuwe werkwijzen te vinden.”

“Ook in de toekomst is ontwikkeling van gemeenschapszin belangrijk: breng jong en oud samen want een goede mix van leeftijden die echt samenleven is nodig voor een leefbare samenleving. Iedereen doet mee en niemand wordt buitengesloten.”

“Samen sta je sterk, maar voor samenwerking moet je naar elkaar luisteren en elkaar horen. Hiervoor moeten inwoners en overheid zich echt openstellen en mentaal bereikbaar zijn. Daarbij moet men ook de multiculturele inbreng leren kennen en waarderen. Onbekend maakt onbemind en dan zijn ook buitenlandse werknemers welkom. Stop hen niet weg op een boerderij, maar laat hen leven in een gewoon huis. Zij houden de samenleving straks gaande.”

3.3.1 Cultuurhistorie en identiteit

De gemeente Gemert-Bakel wil de identiteit van haar inwoners versterken met als vertrekpunt en kapstok de cultuurhistorie. Hiermee wil het haar inwoners in staat stellen zich te identificeren met de omgeving waar zij wonen. Dat versterkt het gevoel van thuis zijn in Gemert-Bakel en erbij willen horen. **Die betrokkenheid zorgt voor een grotere sociale binding, organisatorische slagkracht en vitaliteit van de lokale samenleving.** In Gemert wordt het historische thema ‘Duitse Orde Gemert’ en in Bakel het thema ‘Oudste dorp van Brabant’ tot leven gebracht door de eigen inwoners met gemeentelijke ondersteuning; van sport en spel tot theater en kunst.

Op basis van een geïnspireerde netwerkgroep uit onderwijs, ondernemers, gemeente, kunst en cultuur en historie. In de onderstaande figuur is hiervan een grafische weergave opgenomen.

Figuur: Netwerkorganisatie Cultuur en Identiteit

De ambitie van de opgave is de historie recht te doen, de herkenbaarheid en de beleefbaarheid van de bijzondere Gemertse geschiedenis te vergroten, veel inwoners en toeristen te mobiliseren, de onderlinge ontmoeting te versterken, de creativiteit te vergroten, de lokale economie te versterken en de internationale Europese uitwisseling op het gebied van cultuur te bevorderen.

3.3.2 Programma sociale innovatie

Op basis van het collegeakkoord 2014 - 2018 is het **programma sociale innovatie** benoemd. Het programma kent de volgende projecten; de ontwikkelagenda sociale innovatie, het opstellen van wijkprofielen en het organiseren van cliëntbetrokkenheid.

In 2014 is gestart met de transitie binnen het sociaal domein, zijnde de overheveling van taken (Jeugd, WMO, BMS) van het Rijk naar de gemeenten (2015 en 2016). Per 1 januari 2017 vindt de uitvoering hiervan gezamenlijk plaats door de gemeenschappelijke regeling Peelgemeenten. **De volgende stap in 2017 is de transformatie die te maken heeft met een beoogde gedrags- en cultuurverandering.** Een beweging naar samenredzaamheid en sociale innovatie op een manier die bij onze inwoners past. Hiervoor is een **ontwikkelagenda sociale innovatie** vastgesteld in december 2016.

In de periode augustus – november 2016 zijn door middel van deskresearch, gesprekken met inwoners, maatschappelijke organisaties, ambtenaren en een enquête onder professionals en inwoners, ingrediënten verzameld. In de voorbereiding van de Ontwikkelagenda is aansluiting gezocht bij bestaande netwerken en initiatieven binnen Gemert-Bakel. De ontwikkelagenda sociale innovatie is een pakket aan onderling samenhangende acties en maatregelen, waar mensen gebruik van kunnen maken, om met hun ideeën en plannen het verschil te gaan maken voor een zorgzame samenleving in Gemert-Bakel. **Hiermee wordt gezorgd voor een grotere betrokkenheid van inwoners bij vraagstukken, zoals armoede en dementie en het realiseren van lokale, informele, laagdrempelige en beleidsarme alternatieven voor zorgvoorzieningen.** Dit is ook zo geformuleerd in de doelstellingen sociaal domein begroting 2017. Met sociale innovatie wordt bijgedragen aan drie zaken: eigen regie, duurzame zorg en prettig en gezond leven.

Dit zijn ook de criteria om in aanmerking te komen voor een bijdrage als innovatief idee. In de ontwikkelagenda sociale innovatie wordt voorgesteld om te gaan werken met een idee-coach. Deze verbinder helpt plannen van inwoners en professionals mee mogelijk maken door:

- Mensen (inwoners, professionals, ondernemers, ambtenaren) actief met elkaar te verbinden.
- Mee te denken over de planvorming, financiering, uitvoering, om slagingskans te vergroten.
- Het coördineren en delen van kennis en ervaringen, als onderdeel van de leeromgeving.
- Voor te doen, samen te doen en zelf te laten doen.

In 2017 en 2018 zal worden gewerkt aan de uitvoering van het programma sociale innovatie. Hiervoor is een programmaleider benoemd die samen met de regisseurs sociaal domein uitvoering geeft aan de opgave. De gedragsverandering die hierbij wordt voorgestaan geldt zowel "buiten als binnen". **Bij de nieuwe aanpak zal de ambtenaar met "één been buiten en één been binnen" moeten staan.** Daarnaast dienen er ambtenaren als verbinder aangewezen te worden om zo de relatie met de samenleving op te pakken. Het gaat om verwachtingenmanagement, HRM-beleid en processturing. Hierbij ligt ook een relatie met de opgave "ontwikkeling naar regie-organisatie". Waarbij de verandering van inwonerparticipatie naar overheidsparticipatie in gang wordt gezet. Met de ambitie om een gemeente te zijn die faciliteert en stimuleert, samen met bewoners die de regie pakken. De aanpak voor de thema's sport en duurzaamheid is daar een voorbeeld van.

3.3.3 Gezondheid en Zorg

Gezondheid

Het gezondheidsbeleid van de gemeente richt zich op preventie, het versterken van eigen kracht, het vergroten van zelfredzaamheid en participatie en de aanpak gebeurt dicht bij de burger. Het doel is uiteindelijk het bevorderen van het welbevinden van onze burgers. Een goede gezondheid is belangrijk voor zowel het individu als de samenleving en het geeft de mogelijkheid om langer en beter te kunnen participeren in de samenleving. We zetten, als het gaat om het lokaal gezondheidsbeleid, vooral in op de kwetsbare groepen en jongeren. Verder richten we ons op preventieve activiteiten waarmee we kiezen voor gezondheidsvoordelen op een lange termijn. Dit levert winst op voor zowel het individu als voor de samenleving. Bij de inzet van activiteiten op diverse thema's willen we inwoners stimuleren om de goede keuzes te maken, maar de inwoners zijn uiteindelijk zelf verantwoordelijk voor hun gedrag. Er zijn activiteiten die (al) jaarlijks ingezet worden en doorgezet zullen worden. Daarnaast zullen er nog activiteiten ingezet worden naar behoefte van burgers, wijkteams en dergelijke om zo effectief en efficiënt mogelijk te werk te gaan.

Zorg

De gemeente voert de Wmo uit om maatschappelijke participatie en goede zorg voor mensen met een beperking mogelijk te maken. Onze inzet is het mogelijk te maken dat onze inwoners met een beperking zo lang mogelijk zelfstandig en in hun vertrouwde omgeving kunnen blijven wonen. Enerzijds door het bieden van passende ondersteuning maar ook door op zoek te gaan naar vernieuwende mogelijkheden. De aanpak gebeurt dichtbij, in de directe leefomgeving van burgers. Hierbij ligt de focus op preventie en vroeg-signalering via het dorps-en wijkgericht werken en er wordt gebruik gemaakt van bestaande (kleinschalige) faciliteiten en vrijwillige inzet, met alleen professionele inzet daar waar het nodig is.
Voor de uitvoering van de activiteiten speelt de gemeente een regisserende rol en zoekt daarin de samenwerking met diverse partners.

Samenwerking

Na het eerste jaar van de decentralisaties zijn veel zaken goed opgepakt en is gezocht naar de noodzakelijke maatvoering voor de dienstverlening richting onze burgers. In die zin was het niet fijn om in korte tijd een tweede regionale uitvoeringsorganisatie op te zetten, maar biedt het wel een kans om de lokale dienstverlening goed in te richten. Tegelijkertijd behouden we de voordelen van een bovenlokale samenwerking. Vanuit de gedachte: lokaal wat kan, regionaal wat moet. Voor 2017 en 2018 zetten we vooral in op een goede lokale dienstverlening en op sociale innovatie. Sociale innovatie is essentieel om te zorgen voor betaalbare alternatieven voor kostbare zorg. We werken hierbij vooral van onderop en samen met externe

partners zoals de werkgroepen zorg. Maar ook de professionele instellingen binnen het sociale domein werken samen op uitvoerend en bestuurlijk niveau. Ook ten aanzien van volksgezondheid en volkshuisvesting werken we samen met externe partners.

3.3.4 Sport en cultuur

De gemeente bevordert bewegen waar mogelijk en ondersteunt sportclubs. Om gezondheidsredenen, maar zeker ook omdat sport de ontmoeting en gemeenschapszin bevordert. Het streven van de gemeente is om gebouwen en sportterreinen door de clubs zelf te laten beheren en verzorgen. Daarom wordt waar mogelijk gewerkt aan privatisering van de voorzieningen met minder gemeentelijke bemoeienis. **De clubs wordt hierbij wel regelmatig een spiegel voorgehouden met de vraag hoe men toekomstbestendig wil zijn gelet op bijvoorbeeld vergrijzing van de leden of de (on) betaalbaarheid van de voorzieningen.** Waar mogelijk wordt samenwerking of samengaan van verenigingen gestimuleerd, ook wanneer deze clubs in verschillende dorpen actief zijn. Naar nu blijkt is men inventief als het gaat om voortzetting van de club.

3.3.5 Inwonerparticipatie en wijk- en dorpsgericht werken

In de gemeente Gemert-Bakel wordt al decennia lang gewerkt aan manieren om inwoners deelgenoot te maken van gemeentelijk beleid, hen te laten adviseren, mee te beslissen of het zelf op te pakken. Nadrukkelijk worden groepen inwoners herhaaldelijk opgeroepen initiatief te tonen in de eigen leefomgeving, ondersteund door dorpsoverleggen en meestal gefaciliteerd door de gemeente. Daarnaast worden tal van werkbijeenkomsten en denktanks georganiseerd met de inwoners en ambtenaren om de gemeente richting te geven.

In alle zes de kleine kernen functioneren agenda gestuurde dorpsoverleggen die de schakel vormen tussen inwoners en gemeente. Deze overleggen worden door de gemeente voorzien van informatie en financiële middelen. Ook zijn er dorpsondersteuners ingezet, per wijk of kleine kern, om inwoners te helpen oplossingen te vinden voor zorgvragen. Dit in samenwerking met wijkteams van professionals.
Ter ondersteuning worden gegevens over de eigen leefomgeving m.b.t. ruimtelijke-sociale-economische feiten toegankelijk gemaakt. Ook via het gemeente web en een presentatie van een wijk of dorp in één oogopslag, de wijkfoto. Om nog meer te leren hoe het beter kan worden vier actuele inwonerparticipatieplannen op de voet gevolgd en de risico's in beeld gebracht. Dat vraagt competente ambtenaren die worden getraind om effectief te kunnen werken tussen wet en wens.

Figuur: Infographic sociale innovatie

3.3.6 Openbare orde, veiligheid en criminaliteit

In Gemert-Bakel voel je je veilig en is geen sprake van excessen in de sfeer van Openbare orde en veiligheid. Om te zorgen dat Gemert-Bakel goed voorbereid is en blijft op incidenten werkt de gemeente samen met de overige vijf Peelgemeenten. **Op basis van de kadernota Integrale Veiligheid Peelland.** Hierin is vastgelegd dat de 6 Peelgemeenten intensief samenwerken op verschillende projecten, zodat hier voldoende slagkracht is. Deze Kadernota wordt elke 4 jaar opgesteld. Daarnaast is een Peelbrede werkgroep Ondermijning ingesteld, met een programmaleider die werkt vanuit Gemert-Bakel. Van daaruit wordt gezorgd voor een intensieve en integrale aanpak van de ondermijnende criminaliteit, samen met de partners van OM, politie en belastingdienst. Door deze intensieve samenwerking en korte lijnen kan efficiënt worden opgetreden tegen de opmars van de criminaliteit in Brabant.

Op het gebied van externe veiligheid en rampenbestrijding wordt op het niveau van de 21 gemeenten intensief samengewerkt onder de regie van de Veiligheidsregio.

3.3.7 Milieu en duurzaamheid

Het college heeft in maart 2016 een strategie duurzaamheid vastgesteld. Een strategische handreiking hoe initiatieven vanuit de samenleving kunnen worden ondersteund. Vanuit de gedachte van onderop waarbij goede ideeën van bewoners en bedrijven gestimuleerd en verbonden kunnen worden. De primaire verantwoordelijkheid ligt bij de initiatiefnemers, de gemeente heeft een faciliterende en stimulerende rol. Vanuit een voorbeeldfunctie zijn in de bedrijfsvoering al diverse duurzame maatregelen genomen. Het gaat om met elkaar initiatieven waarmaken voor een krachtig Gemert-Bakel. In deze strategie gaat het om overheidsparticipatie waarbij de initiatieven van de inwoners komen en de gemeente meedoet en ondersteunt.

Gemert-Bakel is een gemeente waar het prettig wonen, leven en werken is. En dat moet zo blijven. Een duurzame gemeente die doorgegeven kan worden aan toekomstige generaties. De natuur én de cultuur hebben we geërfd van onze (voor)ouders en te leen gekregen van de generaties die

na ons komen. **Belangrijk is dat, juist in de technologische wereld van morgen, de gemeente een gemeenschap is waarin iedereen zich thuis voelt.** Dat heeft te maken met veiligheid en geborgenheid, met jezelf kunnen zijn en met een duurzame werk- en woonomgeving. Van belang daarbij zijn verenigingen, maar ook bedrijven. Technologie en innovatie betekenen vooral kansen! Bedrijven en goed opgeleide medewerkers kunnen manieren bedenken waarop techniek rekening houdt met mensen en milieu. Ook het onderwijs heeft een belangrijke rol om goed op deze ontwikkelingen te blijven inspelen en de medewerkers van de toekomst op te leiden.

Samen met koplopers uit de gemeente (vanuit onderwijs, overheid, ondernemende inwoners en ondernemingen) wordt in 2017 een uitvoeringsagenda duurzaamheid opgesteld.
In dit kader is op 9 maart 2017 al een duurzame donderdag georganiseerd samen met de scholen en het bedrijfsleven in Gemert-Bakel.

Figuur: Duurzame donderdag in Gemert-Bakel

De gemeente Gemert-Bakel stimuleert het gebruik van schone brandstoffen zoals elektrisch vervoer en duurzame biobrandstoffen. Zo zijn laadpalen geplaatst voor elektrische voertuigen. Het beter en zuiniger omgaan met primaire grondstoffen moet een nieuwe prioriteit zijn. **De ambitie is om in 2050 energieneutraal te zijn.** Het landelijke Gemert-Bakel heeft al stappen gezet op het gebied van duurzaamheid. Onze agrarische sector heeft zich steeds verder verduurzaamd. Het bedrijfsleven van Gemert-Bakel floreert. Het aantal inwoners is gegroeid en er zijn energie-neutrale huizen gebouwd in een groene omgeving. De gemeente Gemert-Bakel investeert in het onderhoud van wegen, openbare ruimte, water, natuur, woningen en het onderhoud van gemeenschappelijke voorzieningen.
In de duurzaamheidsagenda 2017-2018 zal aandacht zijn voor energiezuinige, klimaatbestendige en circulaire oplossingen en toepassingen. Bekeken zal ook worden of het eigen vastgoed en maatschappelijk vastgoed voor 2030 energieneutraal kan zijn. In 2017 wordt een beleidsnota duurzaam vastgoedbeheer ter vaststelling aan het bestuur voorgelegd.

4 Gemert-Bakel, op weg naar 2030

In dit hoofdstuk wordt gekeken op welke wijze de gemeente Gemert-Bakel de weg gaat afleggen richting de toekomst. De opgaven die de gemeente naar verwachting op haar pad gaat vinden zijn in voorgaand hoofdstuk benoemd. In dit hoofdstuk wordt samengevat op welke wijze dit zal plaatsvinden. De wens is om de inwoners en ondernemers meer initiatief te laten nemen of processen te organiseren zodat inwoners en ondernemers meer actief aan de slag gaan. **Deze ontwikkeling noemen we van burgerparticipatie naar overheidsparticipatie.** De meest grote vorm van burgerparticipatie is immers als de overheid mee doet aan de processen met haar bevolking, maar daar niet persé leidend in is. Dit noemen we overheidsparticipatie. De samenleving neemt het initiatief en de overheid ondersteunt en begeleidt het proces. Deze procesvorm zal onder meer worden toegepast bij de aanpak van de thema's: duurzaamheid, sociale innovatie, economie en innovatie en wijk- en dorpsgericht werken.

4.1 Een gemeente in een netwerkende samenleving

Gemeenten kunnen niet zonder samenwerking met andere overheden. Dat heeft te maken met het zeer dichtbevolkte karakter van het land en de mobiliteit van de inwoners; en – minstens zo belangrijk – met de grote afhankelijkheden tussen bestuurslagen en -organen. Maatregelen van de ene gemeente laten zich immers al snel voelen in andere gemeenten. De noodzaak om samen te werken is daardoor evident. Daarnaast kunnen gemeenten elkaar ook versterken door samen te werken. Door bijvoorbeeld de decentralisatie van zorgtaken per 1 januari 2015 is **de noodzaak voor veel gemeenten tot samenwerking alleen maar groter geworden.**

Achter praktische redenen voor samenwerking gaan diepgaande veranderingen in de samenleving en het openbaar bestuur schuil. In de huidige netwerksamenleving komen invloeden op beleid en uitvoering niet alleen meer van politieke besluitvorming. De speelruimte van de overheid, en dus ook die van gemeenten, wordt vergaand beïnvloed door ontwikkelingen elders: in buurgemeenten en –provincies, in de Europese en internationale context, en - zeker niet in de laatste plaats - door ontwikkelingen in de particuliere sector. Daarnaast is nog steeds het aloude adagium geldig, dat elk vraagstuk zijn eigen schaal heeft [8] en dus is de schaal van een gemeente per definitie voor de ene taak te groot, voor de andere te klein. Afvalinzameling is veelal pas efficiënt te organiseren op een grotere schaal, terwijl veel zorgtaken op een veel kleinere schaal georganiseerd moeten worden, bijvoorbeeld met dorpsondersteuners [9].

[8] Bron: Dahl en Tufte, 1973

[9] Bron: Schaap & Van den Dool, 2013.

Gemert-Bakel beseft dat ze moet samenwerken met zowel andere publieke lichamen als met private partijen. Hoe ze moet samenwerken, is een lastige vraag, ook al doordat er vele vormen van intergemeentelijke samenwerking zijn en de voor- en nadelen van elke afzonderlijke vorm niet altijd bekend zijn. Gemert-Bakel heeft er voor gekozen om de uitvoeringsopgaven op het gebied van; milieu, afval, inkoop, veiligheid, gezondheid, economie en sociaal domein uit te voeren via gemeenschappelijke regelingen en samenwerkingsverbanden. De gemeente is hierbij opdrachtgever en voert de regie, samen met de andere deelnemers, op de uitvoering.

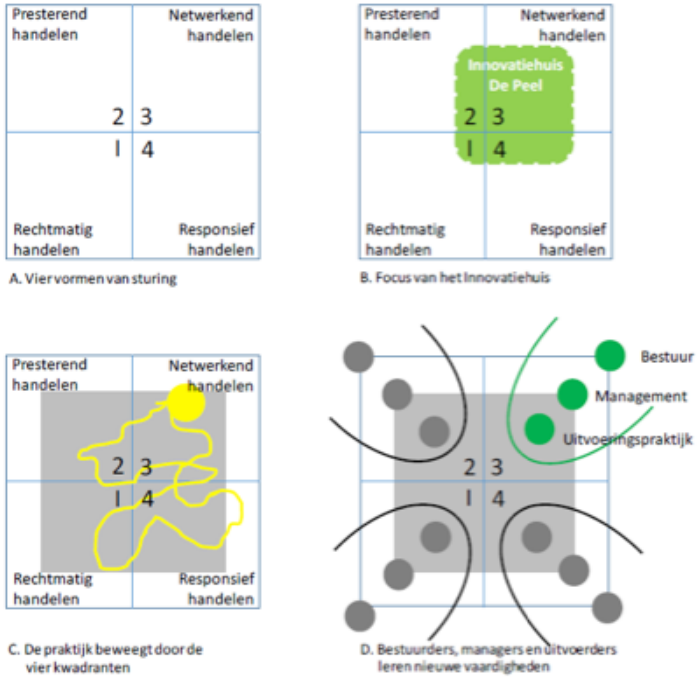

Figuur: Kwadranten van overheidshandelen –
bron: Visiedocument Innovatiehuis de Peel (C.A. de Vries)

In het figuur is weergegeven welke positionering wordt gekozen voor de samenwerking die de gemeente Gemert-Bakel vormgeeft in het kader van het Innovatiehuis van De Peel. Hierbij wordt de samenwerking gepositioneerd ten opzichte van de verschillende wijzen van overheidshandelen. Hierin wordt zichtbaar dat netwerkend handelen als leidende handelswijze wordt gehanteerd naar de toekomst.

4.2 Programma “Ontwikkeling naar regie- en netwerkorganisatie”

Het programma “Ontwikkeling naar regie- en netwerkorganisatie” heeft raakvlakken met het programma “Sociale innovatie”. De basis voor deze opgave is gelegd in het reorganisatieplan uit 2013. **De ontwikkeling die nagestreefd wordt is dat de medewerker “met één been binnen en met één been buiten” komt te staan.** Hierbij gaat het om de verbinding tussen de overheid, de ondernemers, het onderwijs en de ondernemende inwoner. Dit veranderproces betekent ook iets voor de organisatie en haar bestuurders, vandaar dat het HRM beleid dit proces ondersteunt. Om de processen naar overheidsparticipatie te kunnen begeleiden, is het nodig dat er binnen de organisatie geschikte mensen en capaciteit beschikbaar zijn. Te denken valt hierbij aan strategische procesbegeleiders die in staat zijn om sturing te geven aan de integrale processen met de samenleving. Samen met bestuurlijke opdrachtgevers die weten wat er in de samenleving speelt en daarmee aan de slag gaan. Een hulpmiddel hierbij is de digitale dienstverlening om de snelheid van werken en transparantie te kunnen verhogen. Belangrijk is dat de inwoners hierbij het overzicht hebben, zodat ze er gebruik van kunnen maken. Als gemeente Gemert-Bakel willen we goed presteren: we willen onze inwoners van dienst zijn, met kwalitatief hoogwaardige producten en op een klantgerichte manier.

Dit is opgenomen in de organisatievisie uit 2013 en dit vraagt doorlopend om reflectie en verbetering. Op veel fronten zijn we goed op weg: we hebben onze organisatie ingericht op de diensten aan de inwoner en de digitalisering op hoog niveau gebracht.

Op twee sporen wordt aan verbetering gewerkt: enerzijds de ontwikkeling van de kwaliteit van werken en anderzijds de verdere klantvraag gestuurde inrichting van de organisatie. Wij werken toe naar een organisatie die zich ontwikkelt als een regiegemeente met de focus op verdere groei in de samenwerking met de Peelgemeenten: **“Lokaal wat kan, regionaal wat moet”.** Het is belangrijk dat de medewerkers aan die uitwerking hun bijdrage leveren en daarmee ook aan de veranderingen. Vanuit het HRM management worden medewerkers ondersteund met training en coaching. Met als doel om vorm en inhoud te kunnen geven aan de nieuwe manier van werken in de toekomst: een participerende overheid. **De directie heeft de volgende ambities opgenomen in het concernplan 2016-2017: beter samenwerken, sturen op verwachtingen en meer oog voor kwaliteit.**

De onderstaande infographic geeft het veranderproces in beeld weer. Medewerkers die met één been buiten en met één been binnen staan. Een overheid die samen met ondernemers, onderwijs, ondernemende inwoners en organisaties de maatschappelijke opgaven gaat oppakken, in verbinding met elkaar. **“Alleen ga je sneller, samen kom je verder”.** De inwoner staat centraal. Een hoogwaardige dienstverlening aan onze inwoners is het leidende principe.

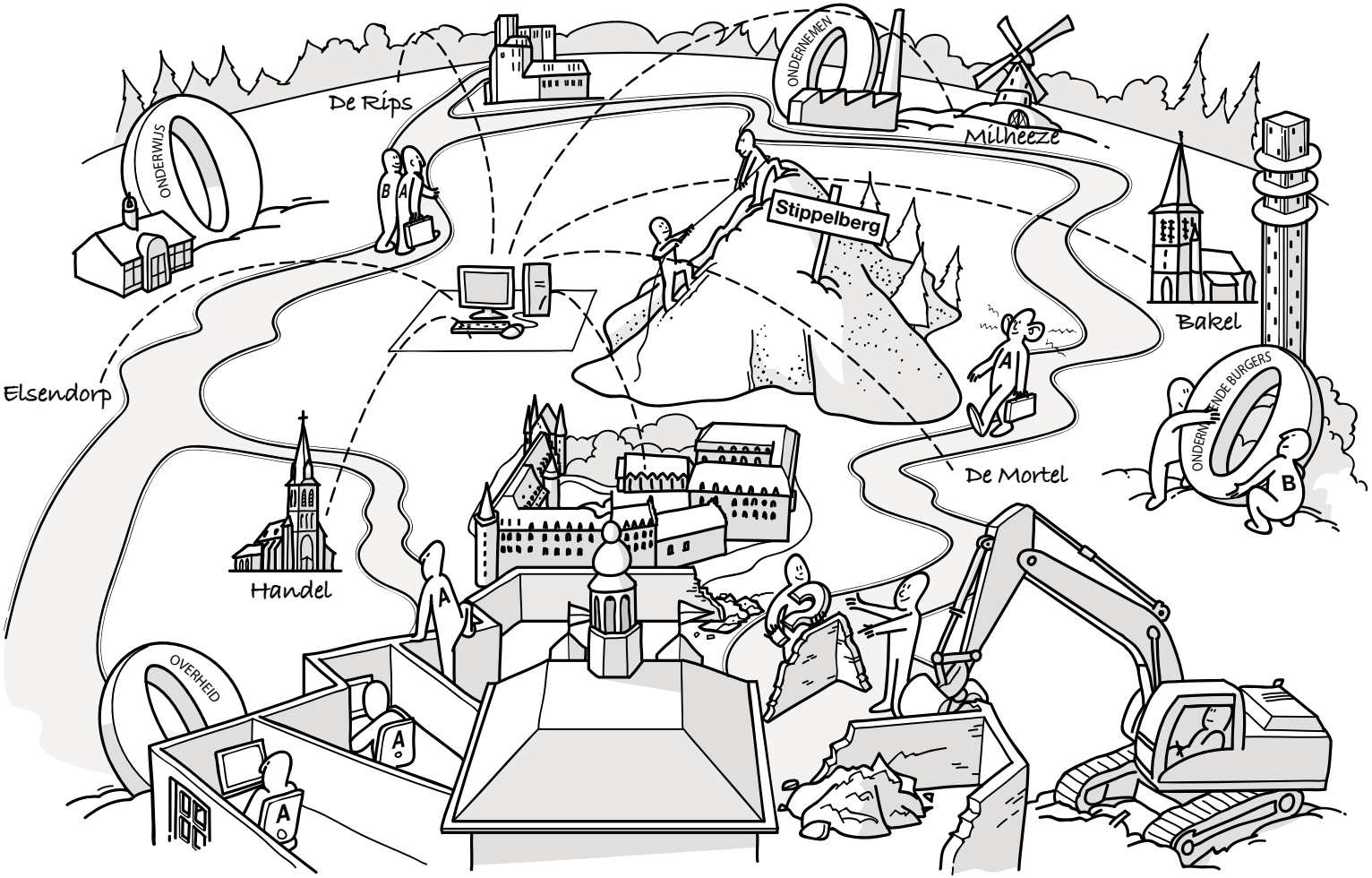

Figuur: De veranderende lokale overheid in Gemert-Bakel - impressie

4.3 Slagkracht en efficiency dicht bij de inwoner

Een efficiënt gemeentebestuur met een grote slagkracht dat dichtbij de inwoner staat… Een stevige ambitie die in Gemert-Bakel wordt ingevuld door een college bestaande uit 3.2 formatieplaats, ingevuld door vier wethouders. Ter illustratie: volgens de normen van de VNG zou een gemeente met een omvang als Gemert-Bakel maar liefst vijfeneenhalve formatieplaats mogen invullen. De ervaring leert echter dat een college van de huidige omvang slagvaardig en krachtig kan optreden. Daarnaast wordt de politiek in de kleine kernen van de gemeente dichter bij de inwoner en de lokale problematieken gebracht door de dorpsraden die daar actief zijn.

Kijkend naar de bestuurskracht in Gemert-Bakel kan worden gesteld dat de gemeente haar zaken goed op orde heeft. De afgelopen jaren heeft de gemeente op financieel gebied een moeilijke tijd doorgemaakt en toch is het voorzieningenniveau voor de inwoners op een uitstekend niveau gebleven. Elke kern heeft een eigen basisschool en multifunctionele accommodatie en de gemeente kent meer sportverenigingen dan welke andere gemeente van een vergelijkbare omvang. Tegelijkertijd is de gemeente er, zonder afbreuk te doen aan dit voorzieningenniveau, in geslaagd om haar financiële positie zodanig te versterken dat ook provinciaal toezicht per 2018 niet meer nodig is.

Op opgaven die het gemeentelijk niveau overstijgen, heeft de gemeente samenwerking gezocht met partijen uit het veld, met buurgemeenten en met bovenlokale overheden, om gezamenlijk het hoofd te bieden aan de uitdagingen van de toekomst. Dit gebeurt in diverse samenwerkingsvormen, uiteenlopend van niet geformaliseerde gelegenheidssamenwerkingen tot aan gemeenschappelijke regelingen. **Het schaalniveau van de samenwerking wordt daarmee telkens aangepast op de voorliggende opgaven**, wat in lijn is met hetgeen is opgetekend in de Agenda van Brabant: “In de huidige netwerksamenleving kunnen overheden maatschappelijke opgaven vrijwel nooit zelfstandig oplossen. Partnerschappen zijn daarvoor noodzakelijk. Het gaat om slim schakelen tussen overheden, markt en maatschappelijke organisaties.”

De conclusie is dat de gemeente Gemert-Bakel zich goed heeft voorbereid op de maatschappelijke opgaven en klaar is voor de toekomst. Geconstateerd is dat dit ook door onze inwoners en maatschappelijke partners wordt bekrachtigd.

Conclusie

Literatuurlijst

“Gemeentelijke schaalvergroting levert geen geld op” – COELO, mei 2010
“Kabinet rekent zich rijk met gemeentelijke opschaling” – Maarten Allers & Bieuwe Geertsema, november 2012
“Brabantse Bestuursscan gemeente Gemert-Bakel” – Adviescommissie Krachtig Bestuur in Brabant, mei 2013
“Geen grotere doelmatigheid door herindeling gemeenten” – Maarten Allers & Bieuwe Geertsema, COELO, juni 2014
“Leiderschap en dienstbaarheid: Samen op weg naar een (Veer)Krachtig Bestuur voor Brabant” – provincie Noord-Brabant, september 2014
“Samen verantwoordelijk – Collegeprogramma Gemert-Bakel 2014-2018” – College van B&W gemeente Gemert-Bakel, oktober 2014
“De Zeven van de Vereniging van Brabantse Gemeenten” – Vereniging Brabantse Gemeenten, maart 2015
“Beweging in Brabant – Bestuursakkoord 2015-2019” – provincie Noord-Brabant, mei 2015
“Inventarisatie vormen van intergemeentelijke samenwerking” – provincie Noord-Brabant, september 2015
“Maak verschil – Krachtig inspelen op regionaal economische opgaven” – Studiegroep Openbaar Bestuur, maart 2016
“Samenwerkend besturen: over de wisselwerking tussen strategie, structuur en samenleving” – BMC, april 2016
“Op weg naar een meervoudige democratie” – Commissie Toekomstgericht lokaal bestuur, juni 2016
“Uitvoeringsprogramma Interbestuurlijk Toezicht 2017” – provincie Noord-Brabant, december 2016
“Woonvisie gemeente Gemert-Bakel 2016-2020” – gemeente Gemert-Bakel, 2016

Colofon:
Gemeente Gemert-Bakel
Team Strategie, Programma en Projecten
(zaaknr. 8299/IVe/april2017)